

4291

4/6

ΔΥΟ ΔΙΑΛΕΞΕΙΣ

© SISMANOGLIO
LIBRARY

© SISMANOGLIO

SISMANOGLIO
MICARDO

ΔΥΟ ΔΙΑΛΕΞΕΙΣ

Θ. ΚΑΒΑΛΙΕΡΟΣ ΜΑΡΚΟΥΙΖΟΣ

Βιβλία τοῦ ἰδίου:

— Ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως εἰς Νίκαιαν — Ταξιδιωτικαὶ
ἐντυπώσεις — 1909 — Ἐξαντληθέν.

— Ἀπλᾶ Λόγια — Χρονογραφήματα — 1932,

— Ἀλόη — Μυθιστόρημα — 1936.

ΔΥΟ ΔΙΑΛΕΞΕΙΣ

Α' — ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΙΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΑ

Β' — Η ΚΑΡΔΙΑ ΣΤΗΝ ΑΝΘΡΩΠΙΝΗ ΖΩΗ

SISMANOGLIO
MILANO

ΠΟΛΗ
1938

ΤΟ ΠΑΡΟΝ ΕΞΕΔΟΘΗ ΑΠΟ ΤΟ ΤΥΠΟ-
ΓΡΑΦΕΙΟΝ ΑΔΕΛΦΩΝ ΤΣΙΤΟΥΡΗ ΣΤΑΜ-
ΠΟΥΛ ΓΑΛΑΤΑ ΤΟΝ ΙΟΥΛΙΟΝ 1938 ΕΙΣ
750 ΑΝΤΙΤΥΠΑ ΕΚ ΤΩΝ ΟΠΟΙΩΝ ΤΑ 1-150
ΑΡΙΘΜΗΜΕΝΑ ΑΝΗΚΟΥΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΠΟ-
ΚΛΕΙΣΤΙΚΗΝ ΧΡΗΣΙΝ ΤΟΥ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΣ.

 SISMANTOLOGIO
MEDIAN

ΣΤΑ ΕΞΑΝΕΜΙΣΜΕΝΑ ΟΝΕΙΡΑ

Ἐπειδὴν γὰρ τίς τι οἰηθῆ καλὸν τε
μάθημα εἶναι καὶ πόλει συμφέρον καὶ τῷ
θεῷ παντάπασι φίλον, οὐδενὶ δὴ τρόπῳ
δυνατὸν ἔστιν ὅτι μὴ φράζῃν. ΠΛΑΤΩΝ

 SISMÁNOLIO

Ἄν σήμερον αἱ “ Δύο
Διαλέξεις,, ἀφίνουν τὰ πτερὰ τοῦ λόγου καὶ τ’ἀνταλ-
λάσσουν μὲ τὰ “ φτερά,, τοῦ πιστηρίου, αὐτὸ
— 9 ὀφείλεται στὸ γεγονὸς ὅτι ἡ δημοσιογραφικὴ ψυχὴ

τρέφει περισσότερη ἐμπιστοσύνη στὸν Τύπο γιὰ τὴν μετάδοσι τῶν ἰδεῶν της καὶ τῶν συναισθημάτων της.

Φρονεῖ ἀκόμη πὼς ὅ,τι γραφῆ ὕστερ' ἀπὸ μία δυνατὴ συγκίνησι, παύει πειὰ ν'ἀποτελῆ δικὸ της κτῆμα καὶ ἀνήκει δικαιωματικὰ στὸ πολὺ Κοινὸ πρὸς τὸ ὁποῖον ἀπευθύνεται καὶ τοῦ ὁποῖου ἐκζητεῖ τὸ ἐνδιαφέρον.

Αἱ δύο διαλέξεις πού παρουσιάζω στὸ τεῦχος αὐτό, ἔγιναν κατὰ καιροὺς στὴν “Ἑλληνικὴν Ἐνωσιν,, Σταμποῦλ καὶ μπορῶ νὰ πῶ — καὶ ἄς κριθῆ αὐτὸ περιαιτολογία — ὅτι εἶχαν κάποια σχετικὴν ἐπιτυχίαν. Ἡ Δημοσιογραφία εἶναι τὸ πάθος τῆς ζωῆς μου καὶ ἡ Καρδιά πάντα ὠδήγησε κάθε μου πρᾶξι καὶ κάθε μου κίνησι, γι'αὐτὸ καὶ πιστεύω πὼς στῆς ἐπόμενες σελίδες ἔβαλα ἓνα κομμάτι ἀπ' τὴν ζωὴ μου, κάτι ἀπ' τὸ ἐνδόμυχο εἶναι μου. Ἄς θεωρηθοῦν λοιπὸν σὰν μιὰ ἐξομολόγησι πού φιλοδοξεῖ νὰ κερδίσῃ τὴν συμπάθεια τοῦ Κοινοῦ, ἐκείνου πού τῆς ἄκουσε καὶ ἐκείνου πού δὲν ἔτυχε νὰ παρευρεθῆ στῆς διαλέξεις μου ἐκεῖνες.

Καὶ ἡ λίγη συμπάθεια πού χαρίζει ἡ Κοινωνία εἶναι πολύτιμη ἀμοιβὴ καὶ ἡ καλλίτερη ἱκανοποίησι γιὰ τὸν ἄνθρωπο πού σκέπτεται καὶ γράφει.

Θ. Κ. Μ.

Πρὶν ἀρχίσω, αἰσθάνομαι τὴν ἀνάγκη νὰ σᾶς δώσω μιὰν ἐξήγησιν. Αὐτὴ εἶναι μὲν σκληρὰ καὶ ὀμῆ, ἐντοίτοις ἔχει τὸ μοναδικὸ προσὸν ὅτι εἶναι μία εἰλικρινὴς ἐξήγησις. Ἴδου αὐτή.

Τὸ ἀκροατήριον τὸ ὁποῖον συγκεντρώνεται διὰ νὰ παρακολουθήσῃ μία διάλεξι, ἐμφορεῖται ἀπὸ ἐνδομύχους καὶ ἀπαιτητικὰς ἀξιώσεις: Ζητεῖ ἀπὸ τὸν ὁμιλητὴν, ἢ νὰ διδαχθῆ κάτι πού ἀγνοεῖ, ἢ ν'ἀναμνησθῆ κάτι τὸ ὁποῖον ἐλησιμόνησε, γενικώτερα ζητεῖ νὰ τερφθῆ, ν'ἀνακουφισθῆ, ν'ἀπολαύσῃ. Τὰς ἐνδομύχους καὶ ἐντατικὰς αὐτὰς ἀξιώσεις διαισθανόμενοι οἱ ἐκάστοτε ὁμιληταὶ προσπαθοῦν νὰ εἶναι εὐχάριστοι τοῦτο μὲν στὴν ἐκλογὴ τῶν θεμάτων των, τοῦτο δὲ στὴν ἐπεξεργασία καὶ ἀνάλυσιν αὐτῶν.

Ὑψος εὐθυμον καὶ ζωηρόν, θέματα μακρὰν ἀπὸ τοὺς ἐπαγγελματικὸς περισπασμοὺς καὶ τῆς βιωτικῆς φροντίδες, αὐτὰ ἐξησφάλισαν τὰς ἐπιτυχίας τῶν διαλέξεων. Θέλετε ἀποδείξεις; Τὰς ἔχετε προχείρους: Δύο ἐκλεκτοὶ τῆς πόλεώς μας ἰατροὶ καὶ μέλη τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τῆς ἡμετέρας Ἐνώσεως ἐγκαινιάζοντες τὴν πυκνὴ καὶ ὠραία—μέχρι τῆς χθὲς—σειρὰ τῶν ἐφετεινῶν διαλέξεων της μᾶς ὠμίλησαν μὲ θαυμαστὴν εὐροίαν λόγου ὄχι περὶ μικροβιολογικῶν ἀναλύσεων, ὄχι περὶ κλινικῶν παρατηρήσεων, ὄχι περὶ τῶν πολλαπλῶν κινδύνων τῆς ὑγείας, ἀλλὰ ὁ μὲν μᾶς μετέφερε μ'ἓνα ἄλμα στοὺς ἀρχαίους αἰῶνας τῆς λατρείας τοῦ Ἁγαθοῦ τοῦ Ὁραίου, τοῦ Ἀρμονικοῦ, ὁ δὲ μᾶς ἐταξίδευσεν ἀνὰ τὸν εὐγενῆ ψυχικὸν καὶ συναισθηματικὸν κόσμον. Ἀμφότεροι ἐπέτυχον πλήρως καὶ τὸ ἀκροατήριόν των ἱκανοποιημένον ἀπεχώρησε μὲ τῆς καλλίτερες τῶν ἐντυπώσεων.

Εἰς τὴν περίστασι τὴν ἀποφινὴ τελείως ἀντιστρέ-

φονται οί ὄροι: "Αν ὑπάρχη κάποιος ὁ ὁποῖος ἐκζητεῖ τὴν ἀνακούφισι, τὴν ψυχαγωγία, τὸ ξεκούρασμα, ὁ κάποιος αὐτὸς δὲν εὐρίσκειται ἐπὶ τῶν καθισμάτων τοῦ ἀκροατηρίου, ἀλλὰ τὴν στιγμὴν αὐτὴν κατέχει τὸ βῆμα. "Αν τὸ ἀνέβη δὲν τὸ ἔκαμε διότι θὰ μπορούσε, καὶ ἂν ἤθελε, νὰ διδάξη, νὰ ὑπομνήσῃ, νὰ τέρψῃ, ἀλλὰ ἀπὸ μίαν ἐπιτακτικὴν ψυχικὴν ἀνάγκην.

"Οὐτως τί αἰσθάνεται ὁ θαλασσοδαρμένος ναυτίλος ὅταν, ἀράζοντας σὲ κάποιο φιλόξενο λιμανάκι συγκεντρώνει γύρω του γνωστοὺς καὶ ἀγνώστους γιὰ νὰ ἐκδιηγηθῇ τῆς τάλαιπωρίας, τῶν ὁποίων μάρτυρες ὑπῆρξαν ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ θάλασσα; τί δοκιμάζει ὁ πεζοπόρος τῆς ζωῆς ὅταν σ'ἕνα σταθμὸ του—ἀλλοίμονον ὄχι τὸν πρῶτον—ἀναφέρει λεπτομερειακὰ τοὺς κόπους τῆς ὁδοιπορίας του καὶ ἐκμυστηρεῦται τὰ δεινὰ τῆς; Τί νοιώθει ὁ μεταλλωρύχος ποὺ ἀνεβαίνει πρὸς στιγμὴν εἰς τὴν ἐπιφάνειαν ἀπὸ τὸ βαθὺ πηγάδι, κρατῶντας τὴν ἀσφαλιστικὴν λυχνία του καὶ ἐξιστορῶντας τὴν σκοτεινὴν τραγωδίαν στὰ ὑποχθόνια; Τὴν ἀνάγκην αὐτὴ τὴν ψυχικὴν καὶ ἐπιβαλλομένην τοῦ ναυτίλου, τοῦ ὁδοιπόρου, τοῦ μεταλλωρύχου μὲ τὸν πόθο [νὰ ἱκανοποιήσω δέχθηκα εὐγνωμόνως τὴν πρόσκλησι τοῦ Προεδρείου τῆς Ἑνώσεως.

"Οσοι λοιπὸν συνεκεντρώθητε ἐδῶ διὰ νὰ διδαχθῆτε, ἢ διὰ νὰ ἀναμνησθῆτε, ἢ διὰ ν'ἀπολαύσετε, ἠπατήθητε. Καὶ γιὰ νὰ μὴ χάσετε μάταια ἀπόψε μιὰν ὥρα, σᾶς παρακαλῶ νὰ ἀνταλλάξετε τὴν αἴθουσαν αὐτὴ μὲ οἵανδήποτε ἄλλην εὐχάριστον!

Τί; Κανεὶς ἀπὸ σᾶς δὲν μετακινήθηκε; δέχεσθε λοιπὸν ν'ἀκούσετε ἀντὶ εὐχαρίστων λόγων ξηρὰς παρατηρήσεις καὶ ἐπαγγελματικὰ παράπονα; Σᾶς εὐχαριστῶ γιὰ τὴν εὐμένειάν σας καὶ σᾶς συγχαίρω γιὰ τὴν καρτερικότητα ποὺ ἐπιδεικνύετε.

Ἀγαπητοὶ Κυρία, Δεσποινίδες, Κύριοι,

Ἐποσχέθηκα νὰ σᾶς ὁμιλήσω περὶ Δημοσιογραφίας, ἀλλὰ τί εἶναι λοιπὸν ἡ Δημοσιογραφία; Ἄς ἀναφυλλίσωμε τὰ λεξικά τὰ ξένα. Εἰς τὸν ὄρον Journalisme ἀναγινώσκωμεν: "Ἡ τέχνη καὶ τὸ ἐπάγγελμα τοῦ Δημοσιογράφου" Λίγο παρακάτω στὴ λέξι Journaliste διαβάσκωμεν: "Ὁ γράφων εἰς τὰς ἐφημερίδας" Journaux "ὁ ἔντυπος χάρτης ὁ ἀναγράφων τὰ ἡμερησία νέα." Οἱ Ἄγγλοι στὴν περίστασιν αὐτὴν εἶναι εἰλικρινέστεροι. Μὲ τὴν λέξι δίδουν καὶ τὸν ὀρισμὸν των. Δι'αὐτοὺς ἡ ἐφημερίς δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο παρὰ ἓνα Newspaper.

Ὁμολογῶ ὅτι κανένας ἀπὸ τοὺς ὀρισμοὺς αὐτοὺς δὲν μὲ ἱκανοποιεῖ καὶ χωρὶς κίνδυνον νὰ φανῶ παρασυρόμενος ἀπὸ ἐθνικὴν ὑπερηφάνειαν τονίζω ὅτι μόνον εἰς τοὺς ἑλληνικοὺς ὄρους "Δημοσιογράφος" καὶ "Δημοσιογραφία" περικλείεται ὁ σκοπὸς τοῦ ἐπαγγέλματος, αἱ κατευθύνσεις του καὶ τὰ καθήκοντά του. Ἄν Δημοσιογραφία εἶναι ἡ τέχνη τοῦ δημοσιογράφου, Δημοσιογράφος εἶναι ἐκεῖνος ποὺ γράφει ὑπὲρ τῶν δημοσίων πραγμάτων καὶ διὰ τὸ Δημόσιον.

Παρακαλῶ νὰ ἔχετε ὑπ'ὄψιν τὸν ὀρισμὸν αὐτὸν διότι θὰ μᾶς χρειασθῇ ὅταν θὰ φθάσωμεν εἰς τὸ δεύτερον μέρος τῆς σημερινῆς ὁμιλίας.

Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἡ Δημοσιογραφία εἶναι ἀρχαιότερα τῆς Ἐφημερίδος. Ἄν ἡ ἐφημερίς ἀνάγει τὴν ἐμφάνισίν της ἀπὸ τῆς ἐπαύριον τῆς ἐπινοήσεως τῆς τυπογραφίας, δηλαδὴ ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ ΙΕ' αἰῶνος, οἱ δημοσιογράφοι προὑπῆρχον δημιουργοῦντες ἐν Journal parlant σὰν ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα ἀκοῦμε στοὺς κινηματογράφους καὶ τὸν ἀσύρματον.

Ποία ὑπῆρξεν ἡ ἀρχαιότερα ἐφημερίς μᾶς εἶναι ἄγνωστον. Οἱ Κινέζοι, ἢ μᾶλλον οἱ φίλοι των, διεκδικοῦν ὑπὲρ αὐτῶν τὴν ἀρχαιότεραν ἐφημερίδα, ἡ ὁποία πρὸ τριετίας ἔκλεισε τὸ στόμα ἀποθανοῦσα σὲ βαθὺ γῆρας, πλήρης

ἡμερῶν καὶ αἰώνων. Οἱ Ρωμαῖοι ἐπιδεικνύουν τὰ Acta Diurna ὡς τὴν πρώτην ἑφημερίδα των, ἣ ὁποία ὅμως δὲν εἶχε κυκλοφορίαν ἀφοῦ ἦτο κολλημένη εἰς τὴν ἐξώπορτα τοῦ ἄρχοντος. Οἱ Γάλλοι ἀναφέρουν ὡς πατέρα τῆς Δημοσιογραφίας των τὸν μακαρίτην Renaudot, ὁ ὁποῖος ἐξέδωκε τὸ 1631 τὴν πρώτην γαλλικὴν ἑφημερίδα "La Presse". Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες; αὐτοὶ δὲν ἔχουν νὰ ἐπιδείξουν καμίαν ἑφημερίδα καὶ ὅμως θὰ ἠδύναντο. "Ἄς τὴν πλάσωμεν ἡμεῖς:

Κάτω ἀπὸ ἓνα ἀνάγλυφο τίτλο σχεδιασμένον ἀπὸ τὸν Ἰκτῖνον καὶ λαξευμένον ἀπὸ τὸν Φειδίαν, τίτλον ἀποτελούμενον ἀπὸ πέντε φωτεινὰ γράμματα "Ἑλλάς" φαντασθῆτε, μὲ ἀνάμιξι τινα τῶν ἐτῶν μιὰν ἑφημερίδα, τῆς ὁποίας τὴν ἀρθρογραφίαν ἔχουν ἀναλάβει ἐκ περιτροπῆς ὁ Περικλῆς, ὁ Δημοσθένης, ὁ Αἰσχίνης, τὰ χρονογραφήματα ὁ Λουκιανός, μὲ πολεμικὸν ἀνταποκριτὴ τὸν Ξενοφῶντα, μὲ ρέπορτερς ἐξερευνητὰς ξένων χωρῶν καὶ ἀγνώστων λαῶν τὸν Ὅμηρον, τὸν Πausανίαν, τὸν Στράβωνα μὲ ἐπιστημονικοὺς συνεργάτας τὸν Πυθαγόρα, τὸν Πλάτωνα, τὸν Ἀριστοτέλη, τὸν Ἱπποκράτη, μὲ κριτικοὺς τὸν Σωκράτη καὶ τὸν Ἀναξαγόρα, μὲ εὐθυμογραφία τοῦ Ἀριστοφάνους, μὲ στήλη τῶν κυριῶν γραφομένην ἀπὸ τὴν Σαμφώ, μὲ Κυριακὴν ὁμιλίαν ἀναπτυσσομένην ἀπὸ τὸν Ἀπόστολον Παῦλον, μὲ ἀθλητικογράφον ἓνα Πίνδαρον!

Πλάσετε μιὰν τοιαύτην ἑφημερίδα! Δὲν φαντάζομαι νὰ ἐκδοθῆτε τελειότερα ἑφημερίδες εἰς ὅλον τὸν κόσμον καὶ εἰς ὅλας τὰς ἐποχάς. Ἡ ἑφημερίς αὕτη δὲν ἐγνώρισε ποτὲ ἐργατικὰς διαταραχάς, ἀπεργίας, σκληρὰ Σάββατα, σπασίματα λινοτυπικῶν μηχανῶν καὶ περιστροφικῶν πιεστηρίων. Δὲν αἰσθάνθηκε κἄν τὴν ἀνάγκη κυλινδρικοῦ χάρτου. Εἶχε μόνον δύο κεραίας πομπῶν: τὸν βράχον τῆς Πnyκὸς καὶ τὸν Ἐλαιῶνα τῆς Ἀκαδημίας. Μὲ τοὺς δύο αὐτοὺς πομποὺς καὶ μὲ τὸ ἐπιτελεῖο συνεργατῶν γιγάντων τοῦ Πνεύματος καὶ τῆς Τέχνης, ἡ ἑφημερίς "Ἑλλάς"

ἐμόρφωσε τὴν δημοσίαν γνώμην μέσα σ' ἓνα ἀπέραντο κύκλο χρόνων καὶ τόπων.

Ἄλλὰ εἰς τὰ ἐδάφη ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἀπέρρευσε ἡ ἰδανικὴ αὕτη ἑφημερίς δὲν ἐξεδόθη μετατυπογραφικῶς ἡ πρώτη ἑφημερίς τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος. Αὕτη εἶδε τὸ φῶς τῆς στή Βιέννη τὸ 1790 καὶ ἔφερε τὸν τίτλον « Ἐφημερίς ». Ἐκδόται τῆς ἦσαν οἱ ἀδελφοὶ Γεώργιος καὶ Πούλιος Μαρκίδου καταγόμενοι ἀπὸ τὴν Σιάτιστα τῆς Μακεδονίας. Οἱ πρῶτοι αὐτοὶ Ἕλληνες δημοσιογράφοι διεκδικοῦν τὴν τιμὴν ὅτι ἐξέδωκαν ταυτοχρόνως καὶ στὴν ἰδία πόλιν τὴν πρώτην σερβικὴν ἑφημερίδα, τὴν "Sipske Novine".

Ἄν καὶ ἡ "Ἐφημερίς", αὕτη ἐξεδόθη ἐντύπως τὸ 1790, δὲν πρέπει νὰ νομισθῆ ὅτι ἦτο βλαστὸς τοῦ πρώτου ἑλληνικοῦ τυπογραφείου. Ἦδη ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ 18 αἰῶνος δηλαδὴ εὐθύς ἀμέσως μετὰ τὴν ἐπιπόνησιν τῆς τυπογραφίας, ὅλαι αἱ σημαντικαὶ πόλεις τῆς Εὐρώπης εἶχαν πλημμυρίσει ἀπὸ ἑλληνικὰ τυπογραφεῖα ἐκ τῶν ὁποίων ἀπέρρεον κατὰ χιλιάδας τὰ ἀντίτυπα τῶν ἀρχαίων κλασικῶν καὶ τὰ δειλὰ λογοτεχνήματα τῶν νεωτέρων.

Ἄς ἐπανέλθωμεν ἐν τούτοις εἰς τὴν ἐν Βιέννη ἐκδοθεῖσαν πρώτην νεοελληνικὴν "Ἐφημερίδα", αὕτη ἦτο καθαρῶς πληροφοριακὴ, παρὰ τοῦτο ἐτόλμησε νὰ δημοσιεύσῃ ἐπαναστατικὰς ᾠδὰς εἰς ἀρχαίαν ἑλληνικὴν καὶ νὰ συνιστᾷ τὴν διάδοσιν τῶν βιβλίων τοῦ Ρήγα. Τόλμημα διὰ τὴν περίστασιν καὶ τὰς συνθήκας ὑπὸ τὰς ὁποίας ἐξεδίδετο. Μὴ λησμονῆτε δὲ ὅτι ἐξεδίδετο στὴν Αὐστρία καὶ ἡ Αὐστριακὴ πολιτικὴ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ὑπῆρξε καταθλιπτικὴ διὰ πᾶσαν ἐκκόλαψιν νέων ἰδεῶν καὶ δι' αὐτὴν ἔτι τὴν σύγχρονόν της Γαλλικὴν Ἐπανάστασιν.

Τὸ τόλμημα τὸ ἐπλήρωσε ἀκριβὰ ἡ "Ἐφημερίς", καὶ ὁ ἐργάτης τῆς, ἐκείνη κατεσχέθη καὶ ἐπαύθη, ὁ Πούλιος συνελήφθη, ἐφυλακίσθη καὶ ἐξωρίσθη. Εἰς τὸν Μολῶχ τῆς Δημοσιογραφίας ἐρρίφθησαν τὰ πρῶτα ἑλληνικὰ θύματα!

Ἡ τύχη ὁμως τοῦ πρώτου νεοέλληνος δημοσιογράφου δὲν ἀνέστειλε τὴν ὁρμὴν πρὸς τὸ ἐπάγγελμα, δηλαδὴ τὴν ἀγάπην τῆς μεταδόσεως καὶ ἔχομεν εἰς τὴν Βιέννην τὸν “Λόγιον Ἑρμῆν,, τὸν “Ἑλληνικὸν Τηλέγραφον,, τὴν “Καλλιόπην,, μὲ συνεργάτας διαπρεπεῖς τῆς ἐποχῆς: τὸν Ἀδαμάντιον Κοραῆν, τὸν Δημήτριον Ἀλεξανδρίδην, τὸν Ἀθανάσιον Στρατήγην, τοὺς ἀδελφοὺς Φαρμακίδας. Ἡ τύχη ὅλων τῶν ἐφημερίδων αὐτῶν ὑπῆρξε πικρά, ὅλαι κατὰ διαταγὴν τῆς Αὐστριακῆς Κυβερνήσεως ἔκλεισαν τὸ 1821 καὶ οἱ ἐκδόται των κατεδιώχθησαν ἢ ἐφυλακίσθησαν.

Ἡ μετέπειτα ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ τύπου διαιρεῖται σὲ δύο ἀνίσους περιόδους ἐκ τῶν ὁποίων ἡ μία διήρκεσεν ἀπὸ τοῦ 1821 μέχρι τῆς ἡμέρας τῆς ἀνακηρύξεως τῆς Ἑλλάδος εἰς ἀνεξάρτητον κράτος καὶ ἡ ἄλλη ἀπὸ τότε καὶ ἔξακολουθεῖ. Μὴν ἀπορήσετε γιὰ τὴν πρώτην περίοδον. Ἡ δρᾶξ ἐκείνη τῶν ἀνδρῶν τῶν ἀστέγων, τῶν ὀρεσιβίων, τῶν μπαρουτοκαπνισμένων εἶχε τὴν Δημοσιογραφία της: Ὅταν ὁ Δημήτριος Ὑψηλάντης κατέβηκε εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐπιτροπικῶς τοῦ Ἀλεξ. Ὑψηλάντου ἐκόμισεν εἰς τὴν ἐπαναστατημένην ἐκείνη χώραν ἀντὶ πολεμοφοδίων... ἕνα τυπογραφεῖον. Αὐτὸ κατ' ἀρχὰς ἦτο πλανόδιον, περιεφέρετο ἀπὸ πόλεως σὲ πόλιν ἀναζητῶντας τὸν τυπογράφον του, γιὰτὶ ὑπῆρχαν μὲν καὶ τότε ἀφθονοὶ συγγραφεῖς καὶ δημοσιογράφοι — οὐδέποτε ἄλλωστε ὑπῆρξε κρίσις ἀπ' αὐτοὺς — ἀλλὰ δὲν εὐρίσκετο οὐδὲ ἕνας στοιχειοθέτης καὶ πιστῆς. Τέλος ἀνευρέθη αὐτὸς καὶ ἦτο ὁ Τόμπρας πρόσφυξ ἀπὸ τὰς Κυδωνίας ποῦ εἶχε φθάσει τότε εἰς τὴν Πελοπόννησον. Ἔτσι εἰς τὰς Καλάμας τὴν 1 Αὐγούστου 1821 ἐξεδόθη ὁ πρῶτος ἀριθμὸς τῆς πρώτης ἐν Ἑλλάδι Ἑλληνικῆς ἐφημερίδος ἀπὸ ἕνα ἐκ τῶν διευθυντῶν τοῦ ἐν Βιέννῃ “Λογίου Ἑρμού,, Θεοκλῆ Φαρμακίδῃ μὲ τὸν τίτλον “Ἑλληνικὴ Σάλπιγξ,,. Ἡ ἐφημερίς αὐτὴ ἔφερεν εἰκονογραφημένην προμετωπίδα, ποῦ παρίστανε μιὰ παρθένον, σαλπίζουσαν εἰς τὸν κόσμον καὶ κάτωθι αὐτῆς τὴν

ἐπιγραφὴν: “Εἷς οἰωνὸς ἄριστος ἀμύνεσθαι περὶ Πάτρης,, κατωτέρω δὲ: “ἐν Καλάμαις πρῶτον ἔτος τῆς Ἑλευθερίας ἐκ τοῦ ἐθνικοῦ τυπογραφείου,,.

Τὸ πρῶτον τυπογραφεῖον τοῦ Ὑψηλάντου εὗρε καὶ συντρόφους. Πολλοὶ ἐκ Λονδίνου ἀπέστειλαν δῶρα τυπογραφεῖα καὶ πιεστήρια, τοιοῦτοτρόπως συναντοῦμεν κατὰ τὴν ἐποχὴν αὐτὴν εἰς τὸ Μεσολόγγι, εἰς τὸ Ναύπλιο, εἰς τὰς Ἀθήνας, εἰς τὴν Ὑδρα, εἰς τὴν Αἴγινα διαφόρους ἐφημερίδας. Ξεύρομεν δὲ μερικὰς πληροφορίας περὶ αὐτῶν καὶ τοῦ βίου των: Εἰς τὴν Ὑδραν π.χ. ἡ ἐφημερίς “ὁ Φίλος τοῦ Νόμου” ἐτύπωνε 500 ἀντίτυπα καὶ εἶχε τυπογράφους τοὺς συντάκτας του. Εἰς τὸ Μεσολόγγιον ἡ ἐφημερίς τὰ “Ἑλληνικὰ Χρονικὰ” ἐξεδίδετο ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ ἔλβετου ἑλληνοῦ Ἰακώβου Μάγιερ μέχρι τῆς 20 Φεβρουαρίου 1826 ὁπότε μία βόμβα μετέτρεψε εἰς σκόνην στοιχεῖα καὶ πιεστήρια, ὁ δὲ διευθυντὴς καὶ τὸ συντακτικὸν προσωπικὸν ἐλλείψει τυπογραφείου ἀντήλλαξαν τὴν γραφίδα μὲ τὸ ὄπλον καὶ ἔπεσαν ἐπὶ τῶν προμαχόνων. Στὸ Μεσολόγγι ἐξεδόθη καὶ ἡ ἐφημερίς “Ἑλληνικὸς Τηλέγραφος” “Telegrafo Greco” ἡ ὁποία εἶχε τοῦτο τὸ χαρακτηριστικὸν ὅτι ἐδημοσίευε ἄρθρα εἰς τὴν γλῶσσαν τῶν συγγραφέων των: ἑλληνιστὶ, γαλλιστὶ, ἰταλιστὶ καὶ ἀγγλιστὶ. Σ' αὐτὴν συνειργάζετο τακτικὰ ὁ λόρδος Μπαίρον, σ' αὐτὴν ἐδημοσιεύθη καὶ ἡ νεκρολογία τοῦ μεγάλου ἀγγλοῦ ποιητοῦ. Ἔτσι κλείομεν τὴν περίοδον αὐτὴν τοῦ ἑλληνικοῦ τύπου ὅχι ὁμως χωρὶς νὰ προσθέσω ὅτι ἡ πρώτη ἐθνικὴ τῶν Ἑλλήνων Συνέλευσις ἢ συνέλθοῦσα ἐν Ἐπιδαύρῳ τὸ 1822 ἐθέσπισε καταστατικῶς τὴν ἑλευθερία τοῦ Τύπου τὴν ὁποία καὶ παρέδωσαν ὡς θεσμὸν εἰς τοὺς μετέπειτα.

Καὶ εἰσερχόμεθα εἰς τὴν δευτέραν περίοδον τῆς ἑλευθέρας ἑλληνικῆς δημοσιογραφίας. Μὴν τρομάξετε, διότι ἂν ἤθελα ν' ἀναφέρω περὶ αὐτῆς, περὶ τῶν ἐφημερίδων της, τῶν προσώπων της, τῶν ἀγόνων της, τῶν κομματισμῶν, τῶν διαπληκτισμῶν, τῶν προόδων της, δὲν θὰ μ' ἔφθαναν οὔτε

δέκα βραδυές και στο τέλος θα μιλούσα προ κενών καθισμάτων. Τοῦτο μόνον θα σᾶς εἰπῶ ὅτι κατὰ τινα στατιστικὴν μέχρι τοῦ 1900 ἐξεδόθησαν — και ἔκλεισαν — ὅχι ὀλιγώτερες ἀπὸ 1100 ἡμερηίδες και 300 περιοδικά, ἀπὸ τότε δὲ ὡς σήμερα ὠρισμένως θα ἐδιπλασιάσθη ὁ ἀριθμὸς αὐτός. Εἶναι ἀνάγκη ὅμως ν' ἀναφέρω πλάγι στους ἀριθμούς αὐτούς και μερικὰ ὀνόματα τὰ ὁποῖα κατηύγασαν τὸ δημοσιογραφικὸ στερέωμα και παραμένουν φωτεινοὶ ὀδηγοὶ εἰς τοὺς συγχρόνους. Ἀποκαλύπτομαι προ τῶν σεμνῶν σκιῶν των και γονυπετῶ προ τῶν τύμβων ἐκείνων οἱ ὁποῖοι φέρουν χαραγμένα τὰ ὀνόματα:

Χαρίλαος Τρικούπης, Ἐπαμεινώνδας, Δεληγιάννης, Θρασύβουλος Ζαΐμης, Θεόδωρος Δεληγιάννης, Γεώργιος Καρούδης, Κλεάνθης Τριανταφυλλίδης, Θέμος Ἄννινος Ἐμμανουὴλ Ροΐδης, Εὐάγγελος Κουσουλάκος, Βλάσης Γαβριηλίδης, Γεώργιος Σουρῆς, Καλαποθάκης, Κορομηλᾶς, Καβαφάκης, Βυζάντιος, Βουτυρᾶς, Νικολαΐδης, Καραγιαννίδης, Βέλης, Ρέπουλης, Κανελλίδης, Καμπούρογλους Σίμος, Βουτσινᾶς, Νικολόπουλος.

Ἀπὸ τὸ σεμνὸν ἀνὰ τοὺς τύμβους αὐτῶν προσκύνημα, ἡ καρδιὰ τοῦ ἑταστοῦ δημοσιογράφου προέρχεται βαθύτατα συγκινημένη και ὁ νοῦς του ἀπὸ τὸ παράδειγμα των, φωτισμένος για νὰ ἐπιτελέσῃ τὸν μεγάλον ἀγῶνα τῆς ἱεραῆς αὐτοῦ ἀποστολῆς. Τὸ τονίζω: τῆς ἀποστολῆς του, γιατί ἡ Δημοσιογραφία δὲν εἶναι ἐπάγγελμα. Ἄν ἦτο ἐπάγγελμα θα εἶχε στόχο της τὸν πλουτισμὸ και ὅμως οἱ δημοσιογράφοι, οἱ ἄξιοι τοῦ ἀσκητικοῦ αὐτοῦ τίτλου ἔζησαν με στερήσεις και ἀπέθαναν φθαρέντες ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ των, ὅπως ἡ λαμπὰς τοῦ ὠραίου συμβόλου ἡ ὁποῖα ἄλλους φωτίσασα κατηναλώθη ἐπὶ τοῦ λυχνοστάτου.

Ποιὸς ὅμως εἶναι ὁ ἀγῶν τὸν ὁποῖον ὠρισεν εἰς ἑαυτὴν ἡ καλὴ Δημοσιογραφία;

Ἦλθεν ἡ στιγμή νὰ σᾶς παρακαλέσω νὰ ἐνθυμηθῆτε τὸν ὀρισμὸ τὸν ὁποῖον αὐθόρμητα μᾶς δίδει ὁ ἑλλη-

νικὸς ὄρος Δημοσιογράφος, ὁ γράφων ὑπὲρ τῶν Δημοσίων πραγμάτων και διὰ τὸ Δημόσιον.

Πᾶν ὅ,τι ἀποβλέπει στὴν διαφώτισι τοῦ δημοσίου, ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἀποσκοπεῖ στὸν σχηματισμὸν ὑγιῶς δημοσίας γνώμης, ἐκεῖνο ποὺ συντελεῖ στὴν ἀνύψωσι τοῦ ἠθικοῦ ἐπιπέδου τῆς Κοινωνίας, τὴν ἀναρρίπιδι τῶν ἐνθουσιασμῶν, τὴν ἀναζωογόνησι τῶν ἐλπίδων, τὴν ἐρρίζωσι τῆς αὐτοπεποιθήσεως, τὴν διεύρυνσι τῶν ὀριζόντων τῆς ζωῆς, με μιὰ λέξι πᾶν ὅ,τι ἀφορᾷ τὴν ὑλικὴν εὐημερία τῆς Κοινωνίας, τὸν ἐξαγνισμὸ τῆς διαβιώσεώς της, τὴν πνευματικὴ της κάθαρσι και τὴν ἠθικὴν ἀνωτερότητα, ὅλα αὐτὰ δέον ν' ἀποτελοῦν τὸ περιεχόμενον τῶν δημοσιογραφικῶν ἀγῶνων τοὺς ὁποῖους θα διεξαγάγῃ ἡ ἐνθουσιώδης και θερμὴ τοῦ δημοσιογράφου καρδιὰ με ὄργανόν της τὴν χαλύβδινη πέννα. Με τὴν πρώην ὁ δημοσιογράφος θα φωτίζη και θα θερμαίνῃ, ἡ δευτέρα θα τοῦ χρησιμεύσῃ ὡς ἀλεξικέραυνο προστασίας ἀπὸ τὴν ὑπουλο διαφθοράν, ἀπὸ τοὺς δελεασμούς, ἀπὸ τὴν ἀντίδρασι.

Ἐνας τέτοιος ἐνστικτὸς ἀδιάλειπος και ἀχάριστος ἀγῶν συγκεντρώνει, ὡς συνισταμένη, σωρὸν δυνάμεων και ἀντιδράσεων. Και τῆς μὲν και τῆς δὲ εὐρίσκομεν τόσο στὴν ψυχὴ τοῦ δημοσιογράφου ὅσο και εἰς τὴν ψυχὴ και τὰς διαθέσεις τοῦ περιβάλλοντός του, τῆς ἐποχῆς του δηλαδὴ και τῆς Κοινωνίας στὴν ὁποῖαν ζῆ και ἀφωσιώθη.

Ὁ Δημοσιογράφος — και ἐννοῶ πάντοτε τὸν καλὸν ἐργάτην τῆς ἀγνῆς Δημοσιογραφίας — θα προσκομίσῃ στὸν βωμὸ της φωτεινῆς διάνοια διὰ νὰ διεισδύῃ, νὰ διαγινώσκῃ, νὰ κρίνῃ ἑνσυνείδητον αἰσθητικότητα, ἡ ὁποῖα θα ἐκθρέψῃ τὴν ἀγάπη, τὴν ἀφοσίωσι τὴν αὐτοθυσίαν ἡ ψυχικὸ θάρρος ἀδάμαστον, ἀλύγιστον, ἄτρωτο για νὰ μπορέσῃ τὴν ἀλήθεια ποὺ θ' ἀνακαλύψῃ, νὰ ἐπιβάλλῃ παντοῦ ὡς ἀλήθειαν και ἄν ἀκόμα, — ὅπως συμβαίνει τῆς περισσότερες φορὲς — ἡ ἀλήθεια αὐτὴ δὲν εἶναι ἀγαπητὴ, δὲν εἶναι οὔτε κἄν ἀνεκτὴ, ἀλλὰ εἶναι μισητὴ και ἀποδιοπομπέα!

Αὐταὶ εἶναι αἱ ἐσωτερικαὶ δυνάμεις τοῦ δημοσιογράφου στῆς ὁποῖες θὰ προστεθοῦν συνεργοὶ καὶ αἱ ἐξωτερικαὶ δυνάμεις αἱ ἀπορρέουσαι ἀπὸ τὴν Κοινωνίαν ἢ ἀπὸ μέρος αὐτῆς. Καὶ αὐταὶ εἶναι τὸ ἀδιάσπαστον ἐνδιαφέρον, ἡ ψυχικὴ παρακολούθησι καὶ ἡ ὕλικὴ ἐνίσχυσις.

Ἐπάρχουν ὅμως καὶ δυνάμεις ἀντιδρῶσαι εἰς τὴν τοιαύτην ἐνέργειαν, εἶναι καὶ αὐταὶ ἐσωτερικαὶ καὶ ἐξωτερικαί. Εἰς τὰς πρώτας δύναται νὰ καταλεχθῇ ἡ δημοσιογραφικὴ πλάνη, ἡ γοργὴ ἀποκαρδίωσις, ἡ ψυχικὴ ἐξασθένησις. Εἰς τὰς ἄλλας ἡ κοινωνικὴ ἀδιαφορία, ἡ συμφεροντολογικὴ ὑπονόμευσις, ἡ ὕλικὴ ἀποστέγνωσις.

Ἀπὸ ὅλα αὐτὰ καταφαίνεται ἡ στενὴ ἐπαφὴ Δημοσιογραφίας καὶ Κοινωνίας. Θὰ ἔλεγα ὅτι ὑπάρχει μεταξὺ τῶν δύο αὐτῶν συντελεστῶν στενὴ συνεργασία καὶ θὰ εἶναι αὐτὸ ἀληθές ἂν μέσα στὸν ὅρον αὐτόν, ὑπὸ τὴν εὐρυτέραν του ἔννοιαν περιλάβωμεν καὶ τὰς συγκρούσεις. Μάλιστα, τὰς συγκρούσεις! διότι ὄχι σπάνια ἀλλὰ συχνὰ βλέπομεν νὰ ἐπικρατῇ ἕνας ἄγριος ἀνταγωνισμὸς μεταξὺ Δημοσιογραφίας καὶ Κοινωνίας μία ἔχθρα, μία ἐναντίωσις.

Μερικοὶ εἶπαν: “Ἡ Δημοσιογραφία εἶναι τὸ κάτοπτρον τῆς Κοινωνίας μέσα στὴν ὁποία δρᾷ καὶ ἐκδηλώνεται,,. Καὶ ἄλλοι ὑποστηρίζουν τὸ ἀντίθετον, ἰσχυρίζονται ὅτι ἡ Κοινωνία εἶναι τὸ κάτοπτρον τῆς Δημοσιογραφίας πρὸς τὴν ὁποῖαν αὐτὴ συμμορφώνεται. Ποία ἀπὸ τὰς δύο αὐτὰς ἐκδοχὰς εἶναι ἄρα γε ἡ ἀληθινή;

Φρονῶ ὅτι αἱ παρομοιώσεις αὐταὶ Κοινωνίας καὶ Δημοσιογραφίας εἰς ἀλληλοκάτοπτρα δὲν εἶναι ἀληθιναί, οὔτε κἂν ἐπιτυχεῖς, γιατί καὶ ἡ μία καὶ ἡ ἄλλη μᾶς ὀδηγεῖ σὲ ἄτοπα.

Πρῶτον ἐξ ὅλων διότι δὲν ὑπάρχει ἕνα εἶδος κατόπτρων. Ποικίλλουν αὐτὰ εἴτε ἀπὸ τὴν διαύγειαν καὶ καθαρότητα τοῦ κρυστάλλου των, εἴτε ἀπὸ τὸν βαθμὸ τῆς καμπυλότητος ἢ τῆς κυρτότητός των εἴτε ἀκόμη ἀπὸ τὸν

φωτισμὸ τὸν ὁποῖον ρίπτομεν εἰς αὐτὰ καὶ εἰς τὸ πρόσωπο ποὺ ἀντικατοπτρίζεται.

Ἐκτὸς ὅμως αὐτοῦ, καὶ ἄλλα τεκμήρια μᾶς κἀμνουν νὰ μένωμεν ἐπιφυλακτικοὶ καὶ ἀπέναντι τῆς ἄλλης παρομοιώσεως. Διότι ἂν ἡ Δημοσιογραφία εἶναι ὄντως τὸ κάτοπτρον τῆς Κοινωνίας σ’ ὅλας αὐτῆς τὰς ἐκδηλώσεις καὶ τὰς τάσεις της, τότε αὐτὴ μεταβάλλεται εἰς ἕνα χαμερπῆ κόλακα, εἰς ἕνα εὐτελεῖ παρὰσιτον, σ’ ἕνα ἄθλιον οὐραγόν, ὁ ὁποῖος σύρεται ἀντὶ νὰ ὀδηγῇ, ἐκμεταλλεῦεται πάθῃ ἀντὶ νὰ τὰ πατάσῃ, τὰ εὐρίσκει ὅλα ὠραῖα ἀφοῦ δὲν ἔχει νὰ ὑποδείξῃ κάτι ὠραιότερον. Ἄλλὰ τότε ποιὸν προορισμὸν ἔχει ἡ Δημοσιογραφία; Γιατὶ νὰ ὑφίσταται; Ἀξίζει νὰ κινοῦνται τόσαι ἠθικαί, πνευματικαί, ὕλικαὶ καὶ μηχανικαὶ δυνάμεις γιὰ μιὰ τόσο χθαμαλὴ καὶ χαμερπῆ ὑπηρεσία;

Ἄν πάλιν ἡ Κοινωνία νοηθῇ κάτοπτρον τῆς Δημοσιογραφίας της τότε ποιᾶς Δημοσιογραφίας κάτοπτρον εἴμπορεῖ νὰ νοηθῇ; Διότι καὶ ἡ Δημοσιογραφία δὲν εἶναι μία, εἶναι πολλαπλῆ: τὴν διακρίνομεν σὲ ποικίλας ἀνομοίας καὶ ἀντιθέτους ἀκόμη κατηγορίας.

Διότι παραλλήλως πρὸς τὴν Δημοσιογραφία τὴν ὑγιᾶ ἡ ὁποία ἀποβλέπει εἰς τὸ γενικὸ καλὸ καὶ τὴν παντοειδῆ ἀνύψωσιν, ὑπάρχει ἡ νόθος Δημοσιογραφία, ἡ συμφεροντολόγος, ἡ ἀρριβιστικὴ, ὁ κίτρινος Τύπος. Πρὸς αὐτὰς τὰς δημοσιογραφίας πρέπει νὰ κατοπτρίζεται ἡ Κοινωνία; Ὁχι βέβαια.

Εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ τῆς ὁμιλίας μου θὰ μοῦ ἐπιτρέψετε νὰ παρεμβάλω τὰς γνώμας ξένων δημοσιογράφων ὅσον ἀφορᾷ τὰς σχέσεις Κοινωνίας καὶ Δημοσιογραφίας, τὰ ἀμοιβαῖα αὐτῶν καθήκοντα καὶ νὰ καταλήξω μὲ τὴν ἰδικὴ μου γνώμη καὶ τὰς ἰδικὰς μου πεποιθήσεις ποὺ ἐσχημάτισα μὲ τὸ σφυρηλάτημα σαράντα χρόνων δημοσιογραφικῶν περιπετειῶν καὶ ἀγώνων.

Ὁ Valot στὸ ἔργο του “Le Journalisme comme puissance sociale” λέγει:

— Ἡ ἀμοιβαία καὶ διαρκὴς αὐτὴ ἀνταλλαγὴ τῶν ἐπιρροῶν καθιστᾷ περίπλοκο καὶ ζωντανὴ τὴν ἱστορίαν τοῦ Τύπου. Ἀπὸ τὸν Τύπον θὰ προέλθῃ ἡ ἀνόρθωσις. Ὅχι σπάνια ἔφημερίδες ἐτόλμησαν νὰ ἀντιμετρηθοῦν πρὸς τὴν δημοσίαν γνώμην καὶ νὰ τὴν καταπολεμήσουν.

Ἐξ ἄλλου ὁ G. Bourdon εἰς τὸ ἔργον του “*Qu'est ce qu'un Journaliste?*” ὁμιλῶν περὶ τῶν δύο μεγάλων κατηγοριῶν τοῦ Τύπου: Ἐφημερίδων Γνώμης καὶ ἔφημερίδων εἰδησεογραφικῶν παρατηρεῖ τὰ ἑξῆς:

— Ἡ ἐποχὴ τοῦ μεγάλου πολιτικοῦ Τύπου ἐπέρασε. Ἐπικρατεῖ ὁ Τύπος ὁ πληροφοριακός. Εἰς τὰς ἔφημερίδας αὐτὰς ἡ doctrine δὲν ὁμιλεῖ παρὰ μὲ πνιγμένη φωνὴ καὶ αὐταὶ ἀπὸ πολιτικῆς ἀπόψεως περιορίζονται νὰ μένουν σὲ οὐδετέρας ὁδοὺς καὶ νὰ ὑποστηρίζουν ἀδιακρίτως μὲ μεγαλειότεραν ἢ μικροτέρα θέρημν τὴν κυβέρνησιν τῆς στιγμῆς. Εἰς Τύπον πιστὸν πρὸς τὸν ρόλον του, ὅπως εἶναι ὁ ἀγγλικὸς τύπος, αἱ δύο ἀντιλήψεις (περὶ γνώμης καὶ εἰδήσεως) πρέπει νὰ συνεργάζονται καὶ νὰ συμπληρῶνται.

Ἄν πάλι λάβωμεν εἰς χεῖρας τὸ ἐπίσημον ὄργανον τῶν γάλλων ἐπαγγελματιῶν δημοσιογράφων τὸν “*Journaliste*” ἀναγινώσκομεν στερεότυπον στὴν προμετωπίδα του:

— Δημοσιογράφος ἄξιός τοῦ ὀνόματός του ἀναλαμβάνει τὰς εὐθύναις ὅλων τῶν γραφομένων του, ἀκόμη καὶ ἐκείνων τὰ ὁποῖα γράφει ἀνωνύμως. Θεωρεῖ τὴν συκοφαντίαν, τὴν δυσφήμισιν καὶ τὰς ἄνευ ἀποδείξεως κατηγορίας ὡς μεγάλα ἐπαγγελματικὰ σφάλματα. Δὲν δέχεται παρὰ ἀποστολὰς συμβιβασομένας μὲ τὴν ἐπαγγελματικὴν του ἀξιοπρέπειαν, ἀποφεύγει νὰ προσπορίζεται τίτλον ἢ ἰδιότητα φανταστικὴν πρὸς ἀπόκτησιν μιᾶς πληροφορίας, δὲν εἰσπράττει χρήματα ἀπὸ δημοσίαν ὑπηρεσίαν ἢ ἀπὸ ἰδιωτικὴν ἐπιχείρησιν εἰς τὴν ὁποίαν ἡ ἰδιότης του ὡς δημοσιογράφου, αἱ ἐπιρροαὶ του, αἱ σχέσεις του δυνατὸν νὰ τύχουν ἐκμεταλλεύσεως, δὲν ὑπογράφει μὲ τὸ ὄνομά του ἄρθρα καθαρῶς διαφημι-

στικά, ἐμπορικὰ ἢ οἰκονομικά, δὲν διαπράττει οἰανδήποτε λογοκλοπίαν, δὲν ἐκλιπαρεῖ θέσιν τὴν ὁποίαν ἔχει συνάδελφος του, οὔτε προκαλεῖ τὴν παῦσιν του, προσφερόμενος νὰ ἐργασθῇ εὐθηνότερα, φυλάττει τὸ ἐπαγγελματικὸ μυστικόν, δὲν καταχρᾶται τῆς ἐλευθερίας τοῦ Τύπου μὲ συμφεροντολογικὴ πρόθεσιν.

Παρὰ ταῦτα ἀναφέρεται καὶ τὸ ἑξῆς ἀνέκδοτον:

Κάποτε ὁ Βιλμεσάν, ἰδρυτὴς καὶ ἕνας ἀπὸ τοὺς διαπρεπεῖς διευθυντὰς τοῦ “*Figaro*,” τοῦ ὁποίου τὸ ὄνομα φαίνεται ἀκόμη μαζὶ μὲ ἄλλους μεταγενεστέρους εἰς τὴν ἔφημερίδα αὐτήν, κάποτε χαρούμενος ἐπέδειξεν εἰς τοὺς συνεργάτας του τὸ φύλλον τῆς ἡμέρας ἐκείνης καὶ τοὺς εἶπε.

— Κύριοι, ἰδοὺ τὸ τελειότερον φύλλον ποῦ ἐξέδωκα ὡς σήμερον.

Ἐκεῖνοι τὸ ἐξέτασαν καὶ δὲν εὗρον τίποτε τὸ ἐξαιρετικόν.

— Ἀπατᾶσθε, τοὺς εἶπε, τὸ φύλλον αὐτὸ τοῦ “*Figaro*,” εἶναι τὸ τελειότερον γιατί καὶ ἡ παραμικρότερη γραμμὴ του εἶναι πληρωμένη.

Εἰς τὴν ἀρχὴν λοιπὸν ποὺ ἀπαιτεῖ γνώμονα τῆς Δημοσιογραφίας τὸ Γενικὸν Συμφέρον ἀντιτάσσεται ἡ ἄλλη ἀρχή, ἃν πρέπει βέβαια νὰ ὀνομασθῇ ἀρχή: “Ὅλα ἀπὸ τὸ λογιστήριον.”

Σὰς ζητῶ συγγνώμην ἂν ἐζήτησα τόσες ξένες γνώμες, τὸ ἔκαμα ἐντούτοις αὐτὸ γιὰ νὰ σᾶς δεῖξω τὰς ἀλληλοσυγκρουόμενας ἰδέας ποὺ ἐπικρατοῦν γιὰ τὴν σχέσιν Δημοσιογραφίας καὶ Κοινωνίας, ἡ ὁποία ἐκ πρώτης ὕψεως φαίνεται ἀπλουσιότης καὶ μὲ σαφῆ ὄρια.

Γι' αὐτὸ ἀνέφερα τὰς γνώμας τῶν ξένων. Ὅστερ' ἀπ' αὐτὰς κάποιος ἢ κάποια ἀπὸ τὸ ὑπομονητικὸν ἀκροατήριόν μου ἴσως διανοεῖται νὰ μ' ἐρωτήσῃ:

— Ἐστὼ, αὐτὰ φρονοῦν οἱ ἄλλοι γιὰ τὴν Δημοσι-

ογραφία των, σὺ ὅμως τί φρονεῖς γιὰ τὴν Δημοσιογραφία τὴν ἰδική σου;

Θ' ἀφήσω νὰ ἀπαντήσουν μὲ τὸ στόμα μου τὰ 40 χρόνια τῶν δημοσιογραφικῶν περιπετειῶν καὶ ἀγῶνων.

Ὅμιλεῖ ὁ ναυτίλος, ὁ ὁδοιπόρος, ὁ μεταλλωρύχος:

Ἐκεῖνος ποὺ θὰ θελήσῃ νὰ γίνῃ δημοσιογράφος πρέπει ν' ἀποβλέψῃ πρὸς τὸ στάδιον αὐτὸ ὄχι ὡς πρὸς ἐπάγγελμα ἀλλὰ ὡς πρὸς ἀποστολήν.

Ἄν τὸ ἐπάγγελμα ἀποσκοπῇ τὴν ἡμερησίαν ἄνεσι καὶ ἐν τέλει τὴν ἀποκατάστασι τὴν ὑλικήν, ἡ Δημοσιογραφία ἐπιφυλάσσει εἰς τὸν ἐργάτην τῆς τὴν ἡμερησία ταλαιπωρία καὶ γιὰ κατάντημα τὴν φθοράν. Ἀντιθέτως ἐκεῖνος ποὺ δημοσιογραφεῖ γι' ἀτομικὰ ὀφέλη καὶ χρησιμοποιεῖ τὸ ἐπάγγελμα ὡς γέφυρα χάριν ἰδιοτελῶν στόχων δὲν δημοσιογραφεῖ, ἀλλὰ εἶναι ἕνας λαθρέμπορος!

Ἐκεῖνος ποὺ θ' ἀναλάβῃ νὰ γίνῃ δημοσιογράφος δὲν πρέπει νὰ εἶναι σύγχρονος ἄνθρωπος. Πρέπει νὰ εἶναι ἕνας ὀπτασιαστῆς κάποιου καλλιτέρου μέλλοντος, παρμένου ἀπ' τὰ ἐκλεκτότερα παραδείγματα τοῦ παρελθόντος, πρὸς τὸ μέλλον δὲ αὐτὸ νὰ κατευθύνῃ τὴν Κοινωνία του μὲ παραγγέλματα, μὲ ὑποδείξεις, μὲ ἀπειλὰς μὲ μαστιγώσεις ἀκόμη. Πρέπει νὰ εἶναι ὁ παντοτεινὰ ἐνθουσιώδης, ὁ εὐθιχτος, ὁ ἀνικανοποίητος, ὁ ἀνήσυχος, ὁ ζωντανός.

Ὁ Δημοσιογράφος πρὸ παντὸς πρέπει νὰ εἶναι ὁ γενναῖος, ὁ ἥρωας, ἕνας μυθικός Ἄνταῖος ὁ ὁποῖος ν' ἀντλή δύναμιν ὕστερ' ἀπὸ κάθε πτώσί του, ἐνθουσιασμούς ὕστερ' ἀπὸ κάθε ἀποτυχία του, ἀγάπην ὕστερ' ἀπὸ κάθε μῖσος.

Ὁ Δημοσιογράφος πρέπει νὰ εἶναι ὁ μέγας ἀσυνθηκολόγητος. Τίποτε νὰ μὴ καταστῇ ἱκανὸ νὰ τὸν ἐξαναγκάσῃ νὰ καμφθῇ. Ὁ Δημοσιογράφος πρέπει νὰ εἶναι ὁ ἀπρόσωπος, δι' ἑαυτὸν καὶ διὰ τοὺς ἄλλους. Γι' αὐτὸν νὰ μὴν ὑπάρχουν πρόσωπα, ἀλλὰ ἐνέργειαι καὶ πράξεις.

Νὰ μὴν ὑποστηρίξῃ τὸν Ἄλφα γιὰ νὰ καταβαρῶσῃ τὸν Βῆτα ἀλλὰ τὴν δεῖνα ἐνέργεια τοῦ Ἄλφα γιὰ νὰ ἤμπορῇ νὰ τὸν στηλιτεύσῃ δυὸ δευτερόλεπτα ὕστερα γιὰ μιὰ του ἀντίθετη ἐνέργεια.

Ὁ Δημοσιογράφος πρέπει νὰ εἶναι λιτὸς χωρὶς πολλὰς ἀνάγκες, λιτὸς μέχρις ἀσκητισμοῦ γιὰ νὰ μπορῇ νὰ εἶναι ὅσο τὸ δυνατόν περισσότερον ἀνεξάρτητος.

Αὐτὸς δὲ ποὺ πρέπει νὰ εἶναι ὁ κυριώτερος κοινωνικὸς παράγων, πρέπει ἐν ταύτῳ νὰ παραμείνῃ εἰς τὸ περιθώριο τῆς Κοινωνίας. Ὄταν θέσῃ εἰς τὸν ἑαυτὸ του στόχον μιὰ κοινωνικήν, ἢ κοινοτικήν, ἢ ἐπιχειρηματικήν, ἢ κρατικήν θέσιν δὲν δημοσιογραφεῖ ἀλλὰ ἐκμεταλλεύεται τὴν Δημοσιογραφίαν.

Διὰ τὸν Δημοσιογράφον ἡ ἐκμετάλλευσις εἶναι ὁ ὑπουλότερος ἐχθρὸς του, τὸν τορπιλλίζει. Τέλος ὁ Δημοσιογράφος πρέπει νὰ ἔχῃ ἰδέας καὶ πρὸ παντὸς νὰ ἔχῃ τὸ θάρρος νὰ τῆς ἀπευθύνῃ πρὸς ὅλα τὰ σημεῖα τοῦ ὀρίζοντος χωρὶς φόβον ὅτι θὰ προσκρούσῃ, θὰ δυσαρεστήσῃ, θὰ ἰδῇ κατ' αὐτοῦ τὴν ὀργὴν καὶ τὴν μανία τῶν θιγομένων. Ἐπ' αὐτοῦ λέγει εἰς τοὺς Νόμους του ὁ Πλάτων:

“Ἐπειδὴν γὰρ τίς τι οἰηθῆ καλὸν τε μάθημα εἶναι καὶ πόλει συμφέρον καὶ τῷ Θεῷ παντάπασι φίλον, οὐδενὶ δὴ τρόπῳ δυνατόν ἐστὶν ὅτι μὴ φράζωιν”.

Καὶ δύομιση χιλιάδες χρόνια ὕστερα ὁ Paul-Louis Courier διετύπωνε μὲ περισσότερα λόγια:

“Ἀφῆστε νὰ σᾶς κατηγοροῦν, νὰ σᾶς καταδικάζουν, νὰ σᾶς φυλακίζουν, ἀφῆστε νὰ σᾶς κρεμάσουν ἀλλὰ δημοσιεύσατε τὴν σκέψιν σας. Τοῦτο δὲν εἶναι δικαίωμά σας, ἀλλὰ καθῆκον, στενὴ ὑποχρέωσις οἰουδήποτε ποὺ ἔχει μιὰ σκέψιν γιὰ ν' ἀνακοινώσῃ καὶ νὰ τὴν φανερώσῃ χάριν τοῦ δημοσίου καλοῦ. Διότι ἂν ἡ σκέψιν σας εἶναι καλὴ θὰ ἐπωφεληθῇ ὁ κόσμος ἀπ' αὐτήν, ἂν κακὴ θὰ τὴν διωρθώσῃ καὶ θὰ ἐπωφεληθῇ ἐπίσης”.

Βεβαίως εἰς τὴν Δημοσιογραφίαν αὐτὴν τὴν ἰδανικήν

τὴν πρότυπον ἔχει παρεισδύσει — καὶ δυστυχῶς ἔχει ἐπικρατήσει — ἡ Δημοσιογραφία - ἐπιχείρησις. Αὐτὴ παίζει μὲ τὰ ἑκατομμύρια, μετεβλήθηκε σ' ἐργοστάσιον, ἀνῆκει σὲ τράστ, ξοδεύει ἀμύθητα καὶ ἀπαιτεῖ λιπαρὰ κερδομερίσματα διὰ τοὺς μετόχους τῆς ἐπιχειρήσεως καὶ κέρδη ἀνείπωτα γιὰ τοὺς ἀρχηγούς της. Διὰ νὰ καλυφθοῦν ὅλα αὐτὰ διαρκῶς συνθηκολογεῖ, γι' αὐτὴν “καλὸν καὶ ἀληθές” εἶναι μόνο τὸ προσοδοφόρον καὶ ἡ πρόσδος εὐρίσκεται στὴν ἐκμετάλλευσιν τῶν παθῶν τοῦ ὄχλου καὶ στὴν ἐξυπηρέτησιν τοῦ ἠθικοῦ λαθρεμπορίου.

Διὰ τὴν “Δημοσιογραφίαν” αὐτὴν τὸ χρῆμα δὲν ἔχει ὁσμὴν οὔτε ἠθικὴν ποιότητα. Εἶναι χρῆμα! εἶναι θεός! ὁ μόνος θεὸς ποὺ ἔμεινεν ὄρθιος καὶ δοξασμένος μέσα εἰς τὸ ἐρημωμένον Ὀλυμπιακὸ πάνθεο.

Κάτω ὅμως ἀπὸ τὴν βαρεῖα τὴν ὀγκώδη, τὴν θλιπτικὴν αὐτὴ “Δημοσιογραφίαν” στενάζει ἡ ἄλλη ἡ ἀληθινή, ἐκείνη ποὺ δὲν ἔχει ἐπαγγελματίας δημοσιογράφους, ἀλλὰ δημοσιογράφους ἱεραποστόλους.

Δυστυχῶς ἀπέναντι τῆς καταστάσεως αὐτῆς πρέπει νὰ καταλογίσωμε μεγάλη καὶ τὴν εὐθύνη τῆς Κοινωνίας. Ἄν σήμερον ἐπικρατεῖ καὶ στὴν δημοσιογραφία ὁ σανζε-νισμός, ἡ διαφθορά, ἡ ἀνηθικότης, εἰς τὸ κατάντημα αὐτὸ δὲν εἶναι μικρὰ ἔνοχος ἡ Κοινωνία. Αὐτὴ ἄλλοτε ἐνσυνείδητα καὶ ἄλλοτε ἀσυνείδητα ὑποστηρίζει τὸν κίτρινον Τύπον, αὐτὴ ὀρθώνεται ἄγρια ἀπέναντι τοῦ ὑγιοῦς, αὐτὴ, ἂν θέλετε, γίνεται τὸ παράσιτό του ἀντὶ νὰ γίνῃ ἡ τροφὸς του, ἡ στοργικὴ μητέρα του, γίνεται ἡ μέγαιρα μητροιά!

Ἄλλ' αὐτὴ θὰ τιμωρηθῇ ἀπὸ τὴν ἰδική της στάσιν καὶ διαγωγὴν. Διότι μίαν ἡμέραν ὁ Φάρος τῆς καλῆς δημοσιογραφίας ποὺ ἐπιμένει νὰ φωτίζῃ ἀκόμη παρ' ὅλα τὰ ἀντίξοα, ὁ Φάρος αὐτὸς θὰ ἐξαντληθῇ, θὰ σβύσῃ.

Γιὰ νὰ μὴ συμβῇ αὐτὸ πρέπει ἡ Κοινωνία, ἔστω καὶ ἡ εὐάριθμος ἡ ἐκλεκτὴ μερὶς αὐτῆς, νὰ κινηθῇ, νὰ συγκινηθῇ, νὰ ἐνεργήσῃ. Τί ζητεῖ ἀπ' αὐτὴν ὁ λιτὸς δημοσιογράφος;

Πρῶτ' ἀπ' ὅλα τὸν ἡμερήσιον ὀβολόν, αὐτὸν ποὺ ρίπτετε στὴν παλάμην ἀχρήστου ἐπαίτου, αὐτὸν ποὺ δὲν τολμᾶτε νὰ δώσετε ὡς φιλοδώρημα εἰς τὸν ἀλήτην ποὺ θὰ σᾶς ἀνοίξῃ τὴν πόρτα τοῦ αὐτοκινήτου σας, τὸν ὀβολὸν ποὺ ὅταν πέσῃ στὸ χῶμα ντρέπεσθε νὰ τὸν σηκώσετε.

Θέλει καὶ κάτι ἄλλο ἐκτὸς ἀπ' τὸν ἡμερήσιον αὐτὸν ὀβολόν ὁ Δημοσιογράφος, ζητεῖ — μὴ τὸν θεωρήσετε ἀπαιτητικὸ — τὸ ἐνδιαφέρον τὸ ἠθικὸν τῆς Κοινωνίας. Αὐτὸς εἶναι ἓνας ἀθλητὴς δρομεύς, εἰς τὸν δόλιχό του διψᾷ ν' ἀκούσῃ τὰ παρακελεύσματα τῶν θεατῶν ποὺ κάθονται στῆς κερκίδες τοῦ Σταδίου. Ἄν θέλετε, ὁ Δημοσιογράφος εἶναι ἓνα παιδί. Θέλει τὴν ἠθικὴν ἐπιβράβεισιν ἢ ὅποια δὲν κοστίζει τίποτε σ' ἐκεῖνον ποὺ τὴν δίδει καὶ προσφέρει τόσα πολλὰ σ' ἐκεῖνον πρὸς τὸν ὅποιον παρέχεται.

— Μᾶς ἐκούρασε με θεωρίες! ἀκούω μερικὰς φωνὰς νὰ βγαίνουν ἀπ' τὰ στήθη ἀκροατῶν. Δὲν πταίω γιὰ τὴν δυσανασχέτησί τους. Μήπως δὲν σᾶς ἔδωσα στὴν ἀρχὴ τῆς διαλέξεώς μου τὴν ἐξήγησιν; μήπως δὲν σᾶς προανέφερα ὅτι δὲν θὰ σᾶς εἶμαι εὐχάριστος;

Ὅπως δὴποτε, θέλων νὰ μειώσω τὴν σκληρὰν ἐντύπωσιν ποῦ σᾶς ἐδημιούργησα καὶ γιὰ νὰ σᾶς ζωντανέψω μὲ παραδείγματα τῆς θεωρίας, καταφεύγω στὴν ζωὴν ἐνὸς μεγάλου δημοσιογράφου ὁ ὅποιος σᾶς εἶναι προσφιλὴς διότι εἶναι συμπατριώτης σας, ὅπως μοῦ εἶναι σεβαστὸς διότι ἐτιμῆθηκα μὲ τὴν γνωριμία του. Αὐτὸς εἶναι ὁ Βλάσης Γαβριηλίδης. Ἄπο μερικὰ ἐπεισόδια τοῦ βίου του θὰ ἰδῆτε τὴν ἐνσάρκωσιν ἀλλὰ καὶ τὰ καταντήματα τῶν ἀληθινῶν δημοσιογράφων.

Ἐγεννήθηκε στὴν Πόλιν τὸ 1848, ἐτελείωσε τὴν Μεγάλην τοῦ Γένους Σχολὴν μὲ “ἄριστα”. Μὲ τὴν ὑποστήριξιν τοῦ Σίνα ὁ Γαβριηλίδης ἐσπούδασε στὴν Λειψία πολιτικὰς ἐπιστήμας καὶ φιλολογία. Συνειργάσθη στὴν “Ἐπτάλοφον” ἐξέδωκε τὴν “Ομόνοιαν” ἢ ὅποια συνεχωνεύθη μὲ τὸν “Νεολόγον”, τέλος ἐξέδωκε τὴν “Μεταρ-

ρούθμισιν". Γραφεία και Τυπογραφεῖον εἶχε κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην εἰς τὰ ὑπ'ἀριθμὸν 42-43 δωμάτια τοῦ μεγάλου Ἐθνικοῦ Χανίου. Ἀναγκάσθηκε νὰ φύγῃ καὶ νὰ κατέλθῃ εἰς Ἀθήνας ὅπου συνειργάσθη εἰς τὴν "Ἐφημερίδα τῶν Συζητήσεων" ἐξέδωκε δὲ κατόπι μὲ τὸν Κλ. Τριαντάφυλλον τὸν "Ραμπαγάν" καὶ τὸ "Μὴ χάνεσαι" ἐξελιχθὲν εἰς τὴν "Ἀκρόπολιν" ἢ ὅποια ἐξεδίδετο ἐπὶ 30 συναπτὰ χρόνια μέχρι τοῦ θανάτου του. Εἰς τὸν κήπον τοῦ Κλαυθμῶνος, ἐκεῖ ἀκριβῶς ποῦ ἦσαν τὰ γραφεῖα τῆς "Ἀκροπόλεως" ἐστήθηκεν ἡ προτομὴ του τῆς ὁποίας πανηγυρικὰ ἔγιναν πρὸ δύο ἐτῶν τὰ ἀποκαλυπτήρια.

Ἀπὸ τὸν βίον τοῦ Γαβριηλίδου ὁ ὁποῖος ὑπῆρξε μόνον Δημοσιογράφος θὰ πάρω μερικὰ χαρακτηριστικά, μερικὰ ἐπεισόδια γιὰ νὰ σᾶς δείξω ὅτι αἱ θεωρίαι τὰς ὁποίας σᾶς παρέθεσα πρὸ ὀλίγου εἴμπορεῖ νὰ ἐνσαρκωθοῦν, ἀλλὰ καὶ γιὰ νὰ διαπιστώσετε καὶ σεῖς τὴν σκληρότητα τῆς Κοινωνίας.

Τὸ πῶς ἤθελεν ὁ Γαβριηλίδης τὸν δημοσιογράφο καὶ τὸ ἔργο του μᾶς τὸ λέγει σ'ἓνα λακωνικὸν ὀρισμὸν του :

— "Ἐνα ἀνεξάρτητον ὄργανον τοῦ Τύπου; Εἶναι μία ἐγγύησις τὴν ὁποίαν μετὰ φίλτρου περιβάλλει ὁ πάσχων λαός.

Τὸν δημοσιογράφο τὸν ἐφαντάζετο μορφωμένον, ἀνιδιοτελεῖ, ἀπόστολον τῆς ἀλήθειας.

Στῆς ιδέες του ὅμως αὐτὲς ραπίζεται ἄγρια.

Τὸ 1910 γράφει : "Μᾶς συνιστοῦν οἱ ἀνταποκριταί μας νὰ ριχθοῦμε καὶ ἡμεῖς στὰ ξεσίπωτα μυθιστορήματα καὶ τὴν λοιπὴν κίτρινίαν τοῦ Τύπου ἂν θέλωμεν κυκλοφορίαν. Ἡμεῖς προτιμῶμεν νὰ διαθέτωμεν τὸν χῶρον μας ὑπὲρ τῶν μεγάλων ἀγώνων καὶ ζητημάτων μας καὶ ἄς ζημιώνεται ἡ κυκλοφορία. Ἐπὶ τέλους δὲν θ'ἀνοίξῃ αὐτὸς ὁ κόσμος τὰ μάτια του νὰ διαβάξῃ;"

Ἡ ἐλπίδες του ἔμειναν ἐν τούτοις ἀνικανοποίητες. Στὰ τελευταῖα χρόνια τῆς ζωῆς του βρέθηκε στὴν ἀνάγκη νὰ πουλήσῃ τὴν πλούσια βιβλιοθήκη του γιὰ νὰ ζήσει.

Σᾶς εἶπα ὅτι ὁ δημοσιογράφος πρέπει νὰ εἶναι λιτός, ἀσκητικὸς ἂν θέλετε, στὴν ζωὴ του. Ὁ Γαβριηλίδης ἐνσαρκώνει τὴν λιτότητα αὐτὴν.

Ὅταν τὸ 1912 τοῦ ἐζητήθησαν φόροι κερδῶν, ἐνῶ ἐκεῖνος κυριολεκτικῶς πεινοῦσε, στὴν αἰτιολογητικὴν αἴτησι πρὸς τὸν ἔφορον, ἀναλύων τὰ ἔξοδά του ἔγραφε :

"Δι'ἐνδυμασίαν καὶ ὑπόδησιν ἐγὼ μὲν οὐδὲ ὀβολὸν ἐδαπάνησα κατὰ τὴν τελευταίαν διαιτίαν, διὰ δὲ τὴν οἰκογένειάν μου δαπανῶ 300 δραχμὰς τὸ ἔτος!"

Ἐτερο τεκμήριον τῆς λιτότητός του δίδει τὸ ἀκόλουθον ἐπεισόδιον.

Ὁ Γαβριηλίδης συνείθιζε νὰ δειπνᾷ μ'ἓνα μῆλον ἢ ἓνα γιαοῦρτι. Τὸ ἔκαμνε βέβαια ἀπὸ δίαιτα. Ἀλλὰ κάποτε ἀποτεινόμενος μελαγχολικὰ στὸν Σπανοῦδητοῦ εἶπε :

— Καὶ νομίζεις, ἀγαπητέ, ὅτι καὶ ἂν ἤθελα νὰ γευματίζω κάθε βράδυ θὰ μοῦ ἐπέτρεπον τὰ οἰκονομικά μου μέσα;

Καὶ ὅμως ἂν ἤθελε θὰ ἠμποροῦσε νὰ γίνῃ πλούσιος.

Εἰς τὴν ἐποχὴ τοῦ μεγάλου πολέμου ἐδημοσίευσεν ἄρθρα ἐγκωμιαστικά γιὰ τοὺς Γερμανούς, τῶν ὁποίων ἐθαύμαζε τὸ διοργανωτικὸ πνεῦμα. Ὁ βαρῶνος Σέγκ τότε στέλλει πρὸς τὸν Γαβριηλίδου τὴν γραμματέα του γιὰ νὰ τὸν ἐρωτήσῃ πότε θὰ μποροῦσαν νὰ συναντηθοῦν καὶ νὰ ὁμιλήσουν "ἰδιαιτέρως". Καὶ ὁ Γαβριηλίδης ἀπαντᾷ :

— Πέστε εἰς τὸν βαρῶνον ὅτι θὰ λάβω τὴν τιμὴ νὰ τὸν γνωρίσω ὅταν θὰ τελειώσῃ ὁ πόλεμος.

Ἡ γραμματεὺς ἔφυγε, μαζί της δὲ καὶ τὸ ἑκατομμύριον. Μετὰ δύο λεπτά ὁ Γαβριηλίδης φωνάζει τὸν διαχειριστὴν του καὶ τοῦ λέγει :

— Πάρε αὐτὲς τῆς 25 δραχμῆς πού ἔχω, κατόρθωσε νὰ βρῆς τὰ ὑπόλοιπα γιὰ νὰ πάρουμε τὸ χαρτὶ τοῦ αὐριανοῦ φύλλου...

Ἐπεστήριξε τὴν κυβέρνησι Θεσσαλονίκης. Ὅταν αὐτὴ ἐπεκράτησε καὶ εἰς τὰς Ἀθήνας, ἡ «Ἀκρό-

πολις» υπέφερον οικονομικῶς. Τὸ χαρτὶ ἦτο φοβερὰ ὑπερτιμημένο. Παρ' ὅλα δὲν ἤθελε ν' ἀκούσῃ λέξι γιὰ χρηματικὴν ὑποστήριξιν ἀπὸ μέρους τῆς κυβερνήσεως ἐκείνης.

Ἐσκέφθησαν τότε ἓνα τέχνασμα. Παρουσιάσθηκε στὸν Γαβριηλίδη κάποιος δῆθεν μεσίτης καὶ τοῦ προσέφερε χαρτὶ πρὸς 4 δραχμὲς τὴν δεσμίδα — εἶχε τότε 14 — μὰ ὁ Γαβριηλίδης τὸν ἐξεδίωξε.

— Ἡ εἶσαι τρελλός, τοῦ εἶπε, γιὰ νὰ πουλῆς τόσο φτηνὸ χαρτὶ, ἢ τὸ ἔκλεψες. Δὲν θέλω νὰ ἔχω δοσοληψίες μὲ τρελλοὺς ἢ κλέπτας.

Ἡ μόνη χάρι πού ἐζήτησε ἀπὸ τὴν τότε Ἑλληνικὴ κυβέρνησιν ἦτο ν' ἀποφυλακισθοῦν δύο πολιτικοί, ὁ Ροῦφος καὶ ὁ Χαλκοκονδύλης, πού δὲν ἦσαν οὔτε κἀν φίλοι του.

Ἄς ἀναφέρω τώρα τὴν ἔγκυρον γνώμην τοῦ Κωστῆ Παλαμᾶ γιὰ τὸν Γαβριηλίδη.

— Πόσα θέματα ἤγγισε, πόσες ιδέες υπέβαλε, πόσα εἶδωλα κατέρριψε, πόσους πολέμους ἐπεχείρησε, πόσας δύσεις ἀπεχαιρέτησε καὶ πόσας ἀνατολὰς διελάλησε, πόσες μικροπονηρίες ἐστιγματίωσε, πόσες προλήψεις ἐμαστίγωσε, πόσους ἐναλλάξ ἀνεστήλωσε διὰ νὰ τοὺς κρημνίσῃ μετ' ὀλίγον, ὁ ἴδιος ἐν ταυτῷ καὶ κατὰ τὰς στιγμὰς του δημοσιογράφος, λιβελλογράφος, ὕμνογράφος, σατυριστής, μελετητής, ὄνειροπόλος, θετικιστής, ζωγράφος, ποιητής, δροσιζόμενος καὶ θερμαινόμενος ἀπὸ ὅλα τὰ ρεύματα τῆς πνευματικῆς ζωῆς τὰ ὁποῖα ἐξετείνοντο καὶ μέχρις ἡμῶν ἐκάστοτε, προσιτὰ εἰς τοὺς μᾶλλον διανοητικῶς προηγμένους, θρεμμένος μὲ τὴν ιδέαν, παρασυρόμενος ἀπὸ τὴν ἐντύπωσιν, ἀλλὰ πάντοτε ἐρωτευμένος μὲ τὸ πρόσωπον τὸ ὁποῖον κατὰ τὸ πλεῖστον ἔδιδε σάρκα εἰς τὰς ιδέας του καὶ κίνησιν εἰς τὰς ἐντυπώσεις του.

Οἱ μεγάλοι του ἀγῶνες εἶχον βιαιοτάτας ἀντιδράσεις. Κάποτε μὰ δρᾶξ ἐπαγγελματιῶν ἢ ὁποῖα ἐνόμισεν ὅτι ἐθίγετο μὲ τὴν ἀρθρογραφίαν τῆς « Ἀκροπόλεως » εἰσήλασεν εἰς τὰ γραφεῖα καὶ τὰ τυπογραφεῖα τῆς καὶ τὰ ἔκαμε

ὅλα γὴν Μαδιάμ. Ὁ Γαβριηλίδης δὲν ἐταράχθη, ἀπήντησε μὲ σαρκαστικὸ γέλιο ἐνθυμίζοντάς μας τὸ ἀφθαστον ἐκεῖνο τοῦ Beaumarchais: “Loué par ceux-ci, blâmé par ceux-là me moquant des sots, bravant les méchants, Je me presse de rire de tous... de peur d'être obligé d'en pleurer!,,

Ἡθελε τὴν Κοινωνία ζωντανὴν εὐθικτον σὰν κι' ἐκεῖνον. Ὅταν κατεστράφη ἡ Ἀγγίαλος, βλέποντας τὸν Ἀθηναϊκὸν λαὸν εὐτυχισμένον νὰ γλεντᾷ ἀνεφώνησε:

— Μὰ δὲν συγκινεῖται λοιπὸν αὐτὸς ὁ κόσμος! Δὲν τοῦ ἔκαμε καμμιά ἐντύπωσι ἢ καταστροφή, πού ἔπρεπε νὰ τοὺς κάμῃ νὰ μανιάσουν ὅλοι καὶ νὰ ἐκραγῇ ἓνα ἠφαίστειο ἀγανακτήσεως;

Ἐδιδε ἀποφθέγματα καὶ συμβουλὰς.

Κάποτε ὁμιλῶν πρὸς τὸν Σπῦρον Μελᾶν ἔλεγε:

— Ἡ περιουσία, ὁ χρυσὸς ἐνὸς δημοσιογράφου, νὰ ποιὸς πρέπει νὰ εἶναι. Καὶ ἔβγαλε ἀπὸ τὴν τσέπην τοῦ γιλέκου του μίαν χρυσίζουσαν πεννίτσα.

Ὁ Γαβριηλίδης δὲν εἴξευρε νὰ κάμῃ πρόσθεσιν. Οὔτε εἴξευρε τί θὰ εἰπῇ χρῆμα. Οἱ λογισταὶ του ἐκυβερνοῦσαν τὸ οικονομικὸ μέρος τῆς « Ἀκροπόλεως » χωρὶς αὐτὸς νὰ ἔχη ιδέα σὲ ποιὸ οικονομικὸ σημεῖον εὐρίσκετο τὸ φύλλον. Καὶ ἔτσι πολλὰς φορὰς ἐκεῖ πού αὐτὸς ἔκαμνε ὄνειρα ἀποστολῶν εἰς τὸ ἐξωτερικὸν καὶ ἐνισχύσεως τοῦ φύλλου, ἤκουε αἰφνηδίως ὅτι δὲν ὑπάρχουν χρήματα οὔτε γιὰ ν' ἀγορασθῇ τὸ χαρτὶ τῆς ἡμέρας ἐκείνης.

Ἄς ἔλθωμεν τώρα στὸν ἡρωϊκὸ θάνατό του.

Ὁ Γαβριηλίδης ἔπασχεν ἀπὸ καρκίνου. Εἶχε δὲ τόσο φτωχύνει ὥστε δὲν εἶχεν οὔτε κρεβάτι ἐπάνω στὸ ὁποῖο ν' ἀπλώσῃ τὸ ταλαιπωρούμενο ἀπ' τοὺς πόνους σῶμα του. Ἦταν πλαγιασμένος ἐπάνω σὲ δέσμες παλῆων ἐφημερίδων! Καὶ ὅμως δὲν ἤθελε ν' ἀκούσῃ κἀν γιὰ προσφορὰ ἐνὸς κρεβατιοῦ. Οἱ φίλοι του ἐσπάραζαν ἀπὸ τὴν τραγωδία ἐκείνη. Πῶς νὰ τὸν πείσουν;

Μιὰ μέρα ὁ διαχειριστής του τοῦ ἀνέφερεν ὅτι

κάποιος καργιολᾶς ἀπ' τὰς Πάτρας ἔφθασε στὰς Ἀθήνας καὶ ἀνοιξε κατάστημα, τοῦ εἶπε ὅτι ζητοῦσε νὰ βάλῃ διαφήμισι στὴν « Ἀκρόπολι » δίδοντας ἓνα κρεβάτι.

Ὁ Γαβριηλίδης τὸ πίστεψε κι' ἐδέχθηκε. Μὰ σὲ δυὸ μέρες φωνάζει τὸν διαχειριστὴ του καὶ τοῦ λέγει :

— Τὸ κρεβάτι ἦλθε, ἀλλὰ δὲν βλέπω νὰ περνᾷ καμμία διαφήμισι στὴν « Ἀκρόπολι ».

Κάτι ψιθύρισεν ὁ διαχειριστὴς καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλην ἡμέρα ἄρχισε νὰ δημοσιεύεται στὸ φύλλο διαφήμισις ἑνὸς καργιολᾶ τὸν ὁποῖον οὐδέποτε εἶδαν αἱ Ἀθηναίαι!

Σᾶς ἀνέφερα ὅλα αὐτὰ τὰ σκόρπια ἐπεισόδια ἀπ' τὴν ζωὴ καὶ τὰ παθήματα τοῦ Γαβριηλίδη γιὰ νὰ ζωντανέψω σὲ σᾶς ὅ,τι προηγουμένως ἀνέφερα καὶ γιὰ νὰ σᾶς δείξω τι πρέπει νὰ εἶναι ὁ Δημοσιογράφος ἀλλὰ καὶ ποιά δὲν εἶναι ἀπέναντί του ἡ Κοινωνία. Αὐτὴ ἀντὶ νὰ στήνῃ μεταθανατίους ἀνδριάντας ποὺ διαιωνίζουσι τὴν ἀχαριστία καὶ τὴν τύφλωσί της θὰ ἔκαμνε καλλίτερα καὶ διὰ τὸν Δημοσιογράφο ἀλλὰ προπαντὸς διὰ τὸν ἑαυτὸν της νὰ τοῦ δώσῃ ὅλα τὰ μέσα τῆς δράσεως, τοῦ ἀγῶνος, τῆς νίκης.

Κυρίες, Δεσποινίδες, Κύριοι

Καὶ σήμερον ἀκόμη δὲν εἶναι ἄργά. Παραλλήλως πρὸς τὴν Δημοσιογραφίαν - Ἐπιχείρησιν, τὴν Δημοσιογραφία ποὺ ζητεῖ τὰ κέρδη της ἀπ' τὴν κολακεία τῶν παθῶν καὶ ἀπ' τὴν ἐκμετάλλευσιν, παραλλήλως πρὸς τὴν ἐκτροχιασμένην ἐκ τοῦ σκοποῦ της Δημοσιογραφίαν, ὑπάρχει ἡ ἄλλη ποὺ τρέφει ἰδανικά, ποὺ ζητεῖ τὴν ἀνωτερότητα, ποῦ ἐπιδιώκει τὸν καθαρόν, ποὺ ἀφωσιώθηκε γιὰ νὰ δημιουργήσῃ μιὰ καλλιτέραν ἐπαύριον.

Ἐπὲρ τῆς Δημοσιογραφίας αὐτῆς κάμνω ἔκκλησι πρὸς τὴν Κοινωνία τῶν ἐκλεκτῶν, πρὸς ὅλους σας.

Δὲν ζητεῖ ἡ Δημοσιογραφία αὐτὴ πολλὰ γιὰ νὰ ζήσῃ καὶ νὰ δράσῃ, ζητεῖ ἀπλούστατα, ἀγάπη, παρακολούθησι, ζητεῖ προπαντὸς τὸ ἐνδιαφέρον σας.

Ι ΚΑΡΔΙΑ ΣΤΗΝ Ι ΝΘΡΩΠΙΝΗ — ΖΩΗ

Ὁρισμένως εἶμαι πολὺ ἄτυχος ὁμιλητής. Ὅσες φορὲς ἔτυχε νὰ δεχθῶ τὴν τιμὴ ποὺ μοῦ ἔκαμεν ἡ ἀγαπητὴ μου Ἑλληνικὴ Ἐνωσις, ν' ἀναβῶ στὸ βῆμά της, πάντοτε ἔκαμα τὴν χειροτέρα ἐκλογὴ θέματος. Κάποτε ὠμίλησα γιὰ τὴν Δημοσιογραφία καὶ ἐπέτυχα — τὸ θλιβερὸ κατόρθωμα — νὰ δυσαρεστήσω δημοσιογράφους καὶ ἀκροατήριον. Σήμερον ποὺ ἀπεφάσισα νὰ μιλήσω γιὰ τὴν Καρδιά, βλέπω ἐναντίον μου ἀναστατωμένα ὅλα τὰ στοιχεῖα τῆς Φύσεως καὶ τῶν ἀνθρώπων.

Ἴδου ὁ καιρὸς! Αὐτὸς μ' ἔκαμε πολλὰς φορὲς νὰ σταματήσω καὶ νὰ μὴ φθάσω ἕως ἐδῶ, ὅπου εἶχα τὴν ὑπόνοιαν ὅτι θὰ εὐρισκόμουν πρὸ κενῶν καθισμάτων, ἀλλὰ καὶ τώρα ποὺ εὐρίσκομαι ἐν μέσῳ ὑμῶν καὶ δὲν βλέπω καθίσματα, ἀντιλαμβάνομαι ὅτι ὅσοι εἶχαν τὴν γενναιότητα νὰ συγκεντρωθοῦν ἀπόψε εἰς τὴν Ἐνωσιν, δὲν ἦλθαν μὲ εὐνοϊκὰς διαθέσεις.

Καὶ πρῶτ' ἀπ' ὅλα οἱ γιατροί. Αὐτοὶ διανοοῦνται αὐστηρά :

— Ποιὸς εἶναι αὐτὸς ποὺ θὰ μᾶς μιλήσῃ γιὰ τὴν Καρδιά καὶ μὲ ποιὸ δικαίωμα; Ἡ καρδιά ἀποκλειστικῶς μᾶς ἀνήκει. Ἡμεῖς καὶ μόνοι δικαιούμεθα νὰ τὴν ἐξετάζωμεν, νὰ τὴν σφυγμομετροῦμεν, νὰ τὴν ἀκτινοσκοποῦμεν, νὰ τὴν θεραπεύωμεν, νὰ τὴν σκοτώνωμε!

Ἐπειτα ἔρχονται οἱ δικηγόροι, οἱ ὁποῖοι κάμνουσι τὰς ἐπομένους ἐνστάσεις μὲ τὸ συνειθισμένον δοκτορικὸν ὕφος των :

— Δὲν ἐπιτρέπεται συζήτησις ἐπὶ δεδικασμένου! Ἄν ἐπρόκειτο ν' ἀσκηθῆ ἔφεσις ἐπὶ καταδικαστικῆς ἀποφάσεως, αὐτὴ ἔπρεπε νὰ γίνῃ ἀπὸ νόμιμον πληρεξούσιον,

νά συνταχθῆ ἐπὶ σεσημασμένου χάρτου, νά ἐπιδοθῆ ἐντὸς τῶν τεταγμένων προθεσμιῶν καὶ νά ὑποβληθῆ εἰς τὸ Δικαστήριον καὶ ὄχι εἰς μίαν κοσμικὴν ὅπως ἢ ἀποψινὴ συγκέντρωσιν!

Ἄλλὰ καὶ τὰς κυρίας καὶ δεσποινίδας τοῦ σημερινοῦ ἀκροατηρίου δὲν βλέπω νὰ ἐμφοροῦνται ἀπὸ καλλίτερες διαθέσεις. Ψιθυρίζουν μὲ τῆς φλύαρες ματιῆς ἀναμετάξυ των:

— Ἡ Καρδιά... μὰ δὲν εἶναι πειὰ τῆς μόδας γιὰ παντατὶφ! Τώρα κρεμοῦν στὸ στήθος ἀρκουδίτσες, σκυλάκια, γουρουνόπουλα!...

Τὴν ἀτυχία μου αὐτὴν συνεπλήρωσε καὶ μία ἄλλη:

Μὲ τὸν πόθο νὰ καταστήσω τὴν ἀποψινὴ μου διάλεξι ὀλιγώτερο κουραστικὴ καὶ περισσότερον ἐνδιαφέρουσα, ἐξήτησα νὰ συγκεντρώσω σ'αὐτὴν ὅ,τι νέο καὶ σύγχρονο περὶ Καρδιάς ἔχει γραφῆ εἴτε σὲ πεζὸ εἴτε σὲ στίχους. Ἐπεσκέφθηκα λοιπὸν βιβλιοπωλεῖα, ἐπιθεώρησα προθήκας, εἶδα ἐξώφυλλα βιβλίων, ἐφυλλομέτρησα τόμους. Ἴδου τὶ μὲ ὑπεδέχθη: Ἐνα βιβλίον ἔφερε τὸν τίτλον "Ὁ ἀγὼν μου" καὶ εἶχε συγγραφέα τοῦ τὸν Χίτλερ, ἕνα ἄλλο κατεκεραύνωνε τὸν κομμουνισμό καὶ ἦτο γραμμένο ἀπ'τὸν ἀρχισυντάκτη τῆς "Τζιορνάλε ντ'Ιτάλια", ἕνα μυθιστόρημα τῆς μόδας ἠσχολεῖτο μὲ τὰ κτήνη καὶ μιὰ ποιητικὴ συλλογὴ μὲ τὸν τίτλον "Κάτω ἀπὸ τὸ Τοῦνελ" ἀνέφερε γιὰ τὰ ἀσφυξιογόνα ἀέρια!

Κατέφυγα εἰς τὴν αἰσθηματικὴ νεοελληνικὴ ποίησιν. Ἐπεσα ἀδηφάγος σὲ πρόσφατο τομίδιο ποιημάτων, ποῦ μοῦ εἶχε σταλῆ ἀπ'τὰς Ἀθήνας. Τὰ νηάτα τοῦλάχιστον θὰ μιλοῦν γιὰ τὴν Καρδιά. Ἐσταμάτησα σ'ἕνα ποίημα ποῦ ἔφερε τὸν τίτλον "Ὁ χωρισμός".

— Ἐδῶ ἐξάπαντος κάτι θὰ λέγη, εἶπα. Καὶ ἰδοὺ τὶ διαβάξω:

"Γιὰ σου λοιπὸν Κικὴ,

Πρέπει νὰ εἴμαστε κι'οἱ δυὸ μας λογικοὶ

Καὶ νὰ χωρίσουμε σὰν φίλοι...

Γιὰ σου καὶ μὴ ξεχνᾶς νὰ μοῦ στείλῃς τὸ μαντῆλι..."

"Ὅπως βλέπετε ἢ Κικὴ ὁμοιοκαταληκτεῖ μὲ τὴν Λογικὴ καὶ τὸ φίλοι μὲ τὸ μαντῆλι. Οὔτε λοιπὸν στὸν ἐρωτικὸ, τὸν σκληρὸ χωρισμὸ εἶδα τὴν Καρδιά γιὰτὶ τὴν ἀντικατέστησε ἢ λογικὴ καὶ τὸ μαντῆλι!...

Ἄλλὰ πουθενὰ λοιπὸν δὲν μπορεῖ κανεὶς νὰ συναντήσῃ τὴν Καρδιά; Ἐξηφανίσθη τελείως ἀπ'τὴν ζωὴ μας; Ἄλλοίμονον! τὴν συνήνητσα προχθές. Σὲ κάποια μου περιπλάνησι ἀνάμεσα εἰς τοὺς δρομίσκους μακρυνῆς συνοικίας, ἀντίκρισα μιὰ φτωχοῦλα νεκροφόρο τετάρτης τάξεως, συρομένη ἀπὸ ἕνα ἀτροφικὸ ἄλογο. "Ἐ! λοιπὸν ἐπάνω στὰ ξεθωριασμένα σανίδια τῆς ἀθλίας αὐτῆς νεκροφόρου εἶδα ζωγραφισμένη τὴν Καρδιά!

Δὲν ἐχρειαζόμουν περισσότερα γιὰ νὰ ἐννοήσω: Ἡ Καρδιά ἔχει πεθάνει καὶ μεταφέρεται στὴν τελευταία τῆς κατοικία ἐγκαταλελειμμένη καὶ ἔρημη σὲ νεκροφόρο τετάρτης τάξεως!

Ἴδου με λοιπὸν τὴν στιγμὴν αὐτὴν ἐνώπιόν σας, γυμνὸς ἀπὸ βοηθήματα, ἐν μέσῳ δυσμενῶς διατεθειμένου ἀκροατηρίου, μὲ θέμα μιὰν ἀσυμπάθητη νεκράν!

Ἄλλὰ γιὰτὶ μὲ τὸ θέμα αὐτό; Ποιὸς μοῦ τὸ ἐπιβάλλει; Δὲν ἤμουν ἐλεύθερος νὰ τὸ ἀντικαταστήσω μὲ οἰοδῆποτε ἄλλο; θὰ μ'ἐρωτήσετε.

Μήπως ὅμως κι'ἐγὼ εἴμπορῶ νὰ σᾶς ἀπαντήσω καὶ νὰ σᾶς δώσω τὴν ἐξήγησι; Μήπως ξεύρω; Γιατὶ τάχα;

Γιατὶ ἢ πεταλοῦδα ὀρμᾶ στὸ φῶς ξεύροντας πὼς θὰ καῖ; Γιατὶ τὸ ρυάκι κατεβαίνει ὀρμητικὰ στὴν λίμνη ποῦ θὰ τὸ ἐξαφανίσῃ; Γιατὶ κυνηγοῦμε τὸ Ἰδανικὸ ποῦ μᾶς φεύγει καὶ τὴν Ἐλπίδα ποῦ μᾶς προδίδει;

"Ὅταν δοθοῦν ἀπαντήσεις γιὰ ὅλα αὐτά, τότε ἴσως κι' ἐγὼ μπορέσω νὰ δώσω τὴν ἐξήγησι στὸν ἐπίμονο πόθο μου νὰ μιλήσω ἀπόψε γιὰ τὴν Καρδιά. Ἐν τῷ μεταξύ προβαίνω, ὡς φυσικὸν ἄκαρδα, εἰς τὸ θέμα μου.

Ἄγαπητοὶ Κυρίαί, Δεσποινίδες, Κύριοι,

Ἡ ἐπιστήμη πού εἰσέδυσσε παντοῦ καὶ ζητεῖ νὰ ἐρευνήσῃ τὰ πάντα δὲν ἦτο δυνατό νὰ μὴν εἶχε περιλάβει τὴν Καρδιά εἰς τὰς ἐρεῦνας της, τὴν περιέλαβε καὶ τὴν ὁρίζει ὡς ἑξῆς:

— Ἡ καρδιά τοῦ ἀνθρώπου — ὄχι ἡ Καρδιά — εἶναι μῦς κοῖλος, κείμενος ἐν τῷ κήτει τοῦ θώρακος, ὦν τὸ κεντρικὸν ὄργανον τοῦ συνόλου ἀγγειακοῦ συστήματος, ἀποτελῶν οἶονεὶ ἀντλίαν ἀναρροφητικὴν ἅμα καὶ καταθλιπτικὴν, τοῦτο μὲν ἐπισπῶν εἰς τὰς αὐτοῦ κοιλότητας τὸ ἐν ταῖς φλεβῶν κυκλοφορούμενον αἷμα, τοῦτο δὲ ἐξακοντίζων αὐτὸ εἰς τὰς ἀρτηρίας καὶ τὰ τριχοειδῆ ἀγγεῖα...

Κοῖλος μῦς διὰ τὴν ἐπιστήμην ἡ καρδιά. Ἔστω! ἀλλὰ τί εἶναι γὰρ μᾶς ἡ Καρδιά;

Ἡ θυμοσοφία τῶν λαῶν καὶ τῶν αἰώνων θέλει τὴν Καρδιά ὡς τὸ ἀναμφισβήτητο κέντρον τῶν ἀνθρωπίνων συναισθημάτων, ὡς ἔδραν τῶν ἐνθουσιασμῶν, ὡς φυτώριον τῶν παθῶν, ὡς ἀφετηρίαν τῶν τολμηροτέρων ἐξορμήσεων. Τὴν θέλει ἀκόμη ὡς μίαν ἀνυπόστατον ὑπαρξίν μέσα μας, ὡς ἓνα ἄλλο Ἐγώ, μὲ ἰδιαιτέρους νόμους καὶ μίαν ἀσύλληπτην εἰς ὕψος λογικὴν, πού δὲν κατέστη ποτὲ δυνατόν νὰ ἐννοήσῃ ἡ λογικὴ ἢ ἄλλη, τὴν θέλει τέλος πάντων ὡς τὸ κυρίως χαρακτηριστικὸ γνῶρισμα τῆς ἠθικῆς τοῦ ἀνθρώπου ὑποστάσεως.

Ὅταν ὁ Ὅμηρος ἀναφέρῃ εἰς τὴν “Ἰλιάδα” του:

“Ὅπη σὲ κραδίη θυμός τε κελεύει”

καὶ ἀλλαχοῦ:

“Κυνὸς ὄμματα ἔχων κραδίην δ’ἐλάφοιο,”

χαρακτηρίζει τὴν Καρδιά ὡς τὴν ἔδρα τῆς πραγματικῆς ἠθικῶς ποιοτικῆς καταστάσεως τοῦ ἀνθρώπου, διότι τὴν Καρδιά θεωρεῖ ὡς μητέρα τῶν ἀνυποκρίτων καὶ ἀνεπηρέαστων, συνεπῶς εἰλικρινῶν, πόθων μας καὶ ἐπὶ πλέον ὡς ἐκπρόσωπο τοῦ βαθυτέρου εἶναι μας, ὡς κέντρο μέσα εἰς τὸ ὁποῖον ἀναπτύσσεται καὶ ἐξανθεῖ τὸ ὄντως Ὄν τῆς

ὑποστάσεώς μας. Ὅλα τὰ ἄλλα: φυσιογνωμία, σκέψεις, νοῦς, εἶναι ἀπατηλά, διαμορφώνονται κατὰ τὰς περιστάσεις συνθηκολογοῦν πρὸς τὸ περιβάλλον, ἐπηρεάζονται ἀπ’αὐτό. Ἐνα καὶ μόνο μένει ἀλώβητον καὶ διατηρεῖ τὴν ὑπόστασίν του, τὴν ὑπόστασίν μας δηλαδή, καὶ αὐτὸ εἶναι ἡ Καρδιά καὶ διὰ τοῦτο βρίσκεται βαθειὰ κρυμμένη εἰς τὰ ἀνθρώπινα στήθη ὡς εἰς ἄδυτον ἄσυλον.

Δὲν εἶναι ὅμως ἀνάγκη ν’ ἀνατρέξωμεν εἰς τὰ βάθη τῶν αἰώνων καὶ ν’ ἀναζητήσωμεν ἐκφράσεις ἀπὸ τὸν τυφλὸν ἀλλὰ πολυόμματο ποιητήν. Ὁ λαὸς μας μὲ τὴν θυμοσοφία του, συνεχίζει τὴν σοφὴν παράδοσιν καὶ κάμνει τὴν ὀρθὴν διαπίστωσιν ὅταν λέγῃ:

“Θεωρία ἐπισκόπου καὶ Καρδιά μυλωνᾶ.”

Δὲν γνωρίζω τὴν βαθύτερην ἔννοιαν τῆς ἀντιθέσεως αὐτῆς, οὔτε ἐννοῶ πῶς ὁ μυλωνᾶς εἴμπορεῖ νὰ εἶναι ὁ ἀντίπους τοῦ ἐπισκόπου, ἀλλὰ μὲ φθάνει μόνον ὁ πόθος τῆς ἀντιθέσεως τῆς Καρδιάς πρὸς τὴν “θεωρία”, δηλαδή τοῦ βάρους πρὸς τὴν ἐπιφάνειαν, τῆς ἀληθείας πρὸς τὴν παραποίησιν.

Μήπως ὅμως περὶ αὐτοῦ δὲν μᾶς παρέχει διαπιστώσεις καὶ ἡ Γραφή; Ὅταν πρόκειται κάπου νὰ δεῖξη ὅτι ὁ Θεὸς ἔχει τὴν δύναμιν νὰ γνωρίζῃ καὶ νὰ ἐλέγχῃ τὰ κατάβαθα τῆς ὑπάρξεώς μας — τὰ ἐλατήρια καὶ ὄχι μόνον τὰς ἐκδηλώσεις — τῶν διαλογισμῶν μας, λέγει περὶ αὐτοῦ:

“Ὁ ἐτάζων καρδιάς καὶ νεφρούς.” Καρδιάς καὶ ὄχι διανοίας, συναισθήματα καὶ ὄχι σκέψεις, διότι αὐτὰ εἶναι τὰ ἀπόρητα, αὐτὰ τὰ κρυμμένα καὶ αὐτὰ συνιστοῦν τὸν ψυχικὸν ἀνθρώπον.

Πᾶν ὅ,τι ἀπορρέει ἀπὸ τὴν Καρδιά, πᾶν ὅ,τι αἰσθάνεται ἡ Καρδιά εἶναι τὸ ἀληθινόν, εἶναι τὸ τιμαλφέστερον.

Θὰ προστρέξω καὶ πάλιν στὴν ἀγραφή καὶ πλουσίαν, ὑψηλὴν ἀλλὰ καὶ προσιτὴ σοφία τοῦ λαοῦ μας. Αὐτὸς ὅταν θέλῃ νὰ δεῖξη ὅτι συνεκινήθη βαθύτατα, εἰλικρινά, ἀνυπόκριτα, τί λέγει;

“Μοῦ ἐσπάρραξε τὴν Καρδιά”.

Καὶ ὅταν θέλῃ νὰ δείξῃ τὴν συμπάθειαν ἢ τὴν ἀντιπάθειά του, τὸ λέγει μὲ δυὸ ἀπλᾶ λόγια :

“Εἶναι ἄνθρωπος τῆς Καρδιάς μου”.

“Τὸν ἐσυχάθηκα μὲ ὅλη μου τὴν Καρδιά!”

Ἐναφέρει τίποτε γιὰ τὰ νεῦρα του, ἢ γιὰ τὴν σκέψι του ὁ λαὸς μας ;

Ἡ Καρδιά εἶναι ἡ ἔδρα τῆς ἀγάπης ὑφ’ ὅλας αὐτῆς τὰς μορφάς. Ἀπὸ τοῦ μητρικοῦ φίλτρου, ἕως τὸ ἐρωτικὸν πάθος, ἀπὸ τῆς ἀπλῆς συμπαθείας μέχρι τῆς ὑπάτης φιλικῆς ἀφοσιώσεως, ὅλαι αἱ συναισθηματικαὶ διαθέσεις τῶν ἀνθρώπων εἰς τὴν Καρδιά ἀποδίδονται. Ὁ ἕρως ἂν πιάνεται—πάντοτε κατὰ τὸν λαόν μας — ἀπὸ τὰ μάτια, στὴν Καρδιά μ’ ὅλα ταῦτα καταλήγει καὶ ἐκεῖ ριζώνεται :

“ Ἀπὸ τὰ μάτια πιάνεται
στὰ χεῖλη κατεβαίνει
Κι’ ἀπὸ τὰ χεῖλη στὴν Καρδιά
ριζώνει καὶ δὲν βγαίνει ”.

Ἄν λοιπὸν ἡ συναισθηματικὴ μας ζωὴ ἐκδηλώνεται μὲ ὅλα τὰ ὄργανα τῆς ὑπάρξεώς μας, εἰς τὴν Καρδιά ἔχει τὴν πηγὴ τῆς. Τὸ δένδρον δὲν εἶναι κλάδοι, φύλλα, λουλούδια. Εἶναι ρίζα!

Ἀτενίσατε τὸ ἀριστούργημα τοῦ Ντὰ Βίντσι, τὸν “Μυστικὸν Δεῖπνον”. Εἰς αὐτὸν ἡ Προδοσία, ὁ ὑπολογισμὸς εἶναι ζωγραφισμένα στὸ πρόσωπο τοῦ Ἰούδα, τὸ πρόσωπο, ποὺ εἶναι τόσο κοντὰ εἰς τὸν ἐγκέφαλον, ἐνῶ ἀντιθέτως ἡ Ἀγάπη — τὸ συναίσθημα δηλαδὴ — ἐκδηλώνεται μὲ τὴν Καρδιά. Ὁ Ἰωάννης, « ὁ μαθητῆς ὃν ἠγάπα » γέρνει στὸ στήθος τοῦ Θεανθρώπου, πρὸς τὴν ἀριστερά του πλευρά, πρὸς τὴν Καρδιά του, γιὰτὶ ἀπ’ αὐτὴν ἐκπηγάζει ἡ ἀνυπόκριτος ἀγάπη. Γι’ αὐτὸ ἀπεκλήθη ἐπιστήθιος, ὅπως ἐπιστηθεῖους ἀποκαλοῦμε τοὺς καλλιτέρους μας φίλους.

Ἡ πάλιν — γιὰ νὰ κατέλθω εἰς τὰ πολὺ ἀνθρώπινα — νομίζετε ὅτι ἡ Φύσις εἰκῆ καὶ ὡς ἔτυχεν ἔθεσε τὴν

πηγὴ τῆς πρώτης, τῆς ἀδόλου, βρεφικῆς τροφῆς εἰς τὰ γυναικεῖα στήθη ;

Οἱ γυναικεῖοι μαστοί, οἱ ζωτικοὶ καὶ γόνιμοι, δὲν ἐτοποθετήθησαν εἰς τὸ κρανίον τῆς μητέρας, ἀλλὰ εἰς τὸ στήθος, ὁλότελα πλάγι στὴν Καρδιά τῆς, ἔτσι τὸ βρέφος ποὺ ρουφᾷ τὴν ὀργανικὴ τόνωσι, μαζὶ μὲ τῆς σταγόνες τοῦ μητρικοῦ γάλακτος βαυκαλίζεται μὲ τοὺς γλυκεροὺς παλμοὺς τοῦ μητρικοῦ στήθους!

Ζωὴ καὶ ἀγάπη. Τί θεία μυσταγωγία! Τί ἀφαντάστως μελωδικὸ νανούρισμα!

Ἡ Καρδιά εἶναι ἀκόμη ἡ ἀφετηρία τῶν δυνατωτέρων ἐξορμήσεων. Σ’ αὐτὴν γεννῶνται τὸ θάρρος, οἱ ἐνθουσιασμοί, ἀπ’ αὐτὴν ἐκπηγάζουν αἱ μεγάλοι θυεῖαι αἱ ὁποῖαι καταπλήττουν τὸν νοῦν καὶ αἱ ὁποῖαι, ἂν καὶ σκληραῖ, ἂν καὶ ἐπώδυνοι, μ’ ὅλα ταῦτα γίνονται δεκταὶ μὲ τὸ χαμόγελο καὶ μὲ τὴν ἱκανοποίησι τῶν θυσιαζομένων.

Ὁ πατέρας τοῦ Ροδρίγου εἰς τὸν “Cid”, τοῦ Corneille ἐρωτᾷ τὸ παιδί του :

— Ροδρίγε, ἔχεις Καρδιά ;

Δὲν ἐζήτησε ἀπ’ αὐτὸν νὰ μάθῃ ἂν ἔχῃ πνεῦμα, γιὰτὶ τὸ πνεῦμα δὲν κάμνει τοὺς ἥρωισμοὺς καὶ στὴν περίστασιν ἐκείνην ὁ γέρος πατέρας εἶχεν ἀνάγκην ἀπὸ τὸν ἥρωισμὸν τοῦ παιδιοῦ του.

Ἀλλὰ πρὸς τί καταφεύγω εἰς ξένα κείμενα καὶ ξένας πράξεις διὰ νὰ δείξω ὅτι ἡ Καρδιά ἐπιτελεῖ τὰ μεγάλα θαύματα ;

Τὸ ἔθνος μας, αὐτὴ ἡ ἐλευθερία μας εἶναι παιδί τῆς Καρδιάς καὶ μόνης.

— Ὅταν ἡ ψυχρὰ Λογικὴ, ἡ λογικὴ Λογικὴ καὶ ὄχι ἡ παράλογος Λογικὴ, διὰ στόματος τῆς Διπλωματίας ἀνέστελλε τὴν ἐξόρμησιν μιᾶς δρακὸς ἀνθρώπων πτωχῶν καὶ ἀδυνάτων, ὅταν παρέθετεν ἀριθμοὺς, ὅταν ἐστάθμιζε δυναμικότητας καὶ ἀπεφαίνετο μὲ τὸ σκληρὸν « ὄχι » καὶ μὲ τὴν προκαταβολικὴν καταδίκη τοῦ ἐγχειρήματος, μὴ ὑπολογί-

ζουσα εἰς τὴν θαυματουργὸν δύναμι τῆς Καρδιάς, τότε ἡ Καρδιά ὠρθώθη καὶ χωρὶς νὰ παρατάξῃ ἐπιχειρήματα, χωρὶς νὰ συζητήσῃ, νὰ ἐξετάσῃ, νὰ ἐπιφυλαχθῇ — αὐτὰ δὲν τ' ἀγαπᾷ ἡ Καρδιά — κατέθεσε τὴν φλόγα τῆς ἐπὶ τῆς ὁποίας ἐτάκησαν ὅλαι αἱ δυναμικαὶ ἀντιδράσεις, ἀπετεφρώθησαν ὅλα τὰ συμπεράσματα καὶ ἀνετράπη αὐτὴ ἡ φύσις τῶν πραγμάτων. Ἐνα κομμάτι τόσο δά, ἡ Καρδιά, πού μόλις ἀποτελεῖ τὸν ὄγκον γρόνθου, ἐδημιούργησε τὸ ἑλληνικὸν θαῦμα, τὸ ὁποῖον ἀναπνέομεν σήμερον!

Ἡ Καρδιά μεταξὺ ἄλλων εἶναι καὶ τὸ καλλίτερον ρωστικὸ τῆς ἐπιστήμης — καὶ ἅς μὴ θέλουν νὰ τὸ ὁμολογήσουν οἱ ἐπιστήμονες — ὅχι τῆς ἐπιστήμης τῆς ψυχρᾶς, τῆς ἐπαγγελματικῆς, τῆς βιοποριστικῆς, ἀλλὰ τῆς μεγάλης Ἐπιστήμης, ἡ ὁποία ἐξήτησε θυσίας ἀπὸ τοὺς μύστας τῆς, ἠξίωσεν ἐπικινδύνους πειραματισμούς, ἐπέβαλε βεβαίους θανάτους.

Ὁ ἐπιστήμων πού κλεισμένος εἰς τὸ ἐργαστήριό του ἐμβολιάζεται μὲ δηλητήριον γιὰ νὰ παρακολουθήσῃ ἐπὶ τοῦ ὄργανισμοῦ του τὰς προκαλουμένας ἀντιδράσεις, ὅταν καίεται μὲ τὸ ράδιον, ὅταν κολλᾷ λέπρα καὶ δέχεται ὅλα αὐτὰ μὲ τὸ χαμόγελο, δὲν εἶναι ὁ ἐπιστήμων ὁ μετρημένος πού θαυματουργεῖ καὶ ἐφευρίσκει, εἶναι ἡ φλογερὴ τοῦ ἀνθρώπου Καρδιά, ἡ ὁποία δίδει κίνησιν εἰς τὸ πνεῦμα καὶ δύναμιν εἰς τὸ χέρι!

Ἡ ἐπιστήμη δέχεται τοὺς θαυμασμούς μας καὶ ὅμως, ἂν εἶναι δικαία, πρέπει ἓνα σημαντικὸ μέρος τῶν θαυμασμῶν μας αὐτῶν, πρέπει νὰ καταθέσῃ εἰς τὸν βωμὸ τῆς Καρδιάς, ὅχι τῆς καρδίας, πού εἶναι γι' αὐτὴν κοῖλος μῦς καὶ μηχανικὴ ἀντλία τῆς κυκλοφορίας.

Ἐχει ὅλα αὐτὰ τὰ χαρίσματα ἡ Καρδιά καὶ ὅμως δὲν ἐξηγητήθησαν αἱ ιδιότητές τῆς.

Αὐτὴ πρὸς τοῖς ἄλλοις εἶναι σοφὴ, διότι σ' αὐτὴν ἀνήκει ἡ θαυμασία ἡ καταπληκτικὴ ψυχικὴ ιδιότης τῆς

Διαισθήσεως. Ἀλλοίμονον εἰς τὸν ἄνθρωπον ἂν ἄφινεν ὀλόκληρο τὸν βίον του νὰ τὸν κατευθύνῃ ἡ σκέψις! Τὰ σφάλματα θὰ τὸν ἐπλητταν ἐπάλληλα καὶ θὰ τοῦ ἐματῶναν κάθε κίνησι καὶ κάθε ὁρμήν.

Ἄς μὴ ταράσσειται ὅμως! Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἐμβατεύσῃ ἡ σκέψις ἢ τὸ ἐξιχνιάζει βραδύτατα, ἡ Καρδιά τὸ ἀποκαλύπτει ὡσὰν μυστηριώδης ἄκτις ἡ ὁποία διέρχεται τὰ ἀδιαφανῆ καὶ τὰ στεγανὰ καὶ ἀποκαλύπτει ὅχι ἀπλῶς τὰ ὀπισθεν αὐτῶν λειτουργοῦντα ὄργανα, ἀλλ' αὐτὴν τὴν πραγματικὴν ὑπόστασι τοῦ μὴ Ἐγώ, εἴτε πρόσωπον εἶναι αὐτό, εἴτε πρᾶγμα, εἴτε κατάστασις.

Ὁ,τι θέλει ἅς λέγει ὁ γηραιὸς Σωκράτης — εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ τολμῶ νὰ διαφωνήσω πρὸς τὸν μετριόφρονα αὐτὸν κολοσσὸν τῆς σοφίας — τὸ “Δαιμόνιον” τοῦ πού τοῦ ἔλεγε τὸ “Ὅχι” χωρὶς νὰ παρατάσῃ κουραστικούς καὶ πολλάκις ἀπατηλοὺς εἰρμούς αἰτίων καὶ αἰτιατῶν, χωρὶς “ἐπειδὴ” καὶ “διὰ ταῦτα” δὲν ἦτο τέκνον τοῦ νοῦ του, ὁ ὁποῖος χαρακτηρίζεται μὲ τὰ στοιχεῖα ἐκεῖνα, ἀλλὰ παιδί τῆς Καρδιάς του, ἦτο ἡ σοφὴ Διαισθησις, ἡ ὁποία ἐν τῇ μετέπειτα ἀναλύσει εὑρίσκειν εἰς τοὺς διαλογισμούς τὰ ἐρείσματά τῆς. Εἰς τὴν διαισθησι τοῦ Καλοῦ, τοῦ Ἀγαθοῦ, τοῦ Ὁραίου ὀφείλομεν τὸ κύπελλον τοῦ κωνείου καὶ τὸ μεγαλεῖον τοῦ Σταυροῦ. Εἰς τὴν Καρδιά καὶ ὅχι εἰς τὴν σκέψιν. Ἡ Καρδιά τῶν μεγάλων μαρτύρων τῆς ἀγάπης διησιθάνθη μίαν ὥραϊαν ἐπαύριον καὶ αὐτὴν ἀγάπησε, διότι ἡ σήμερον δι' ἐκεῖνους ἦτο ἀποκρουστικὴ, ἀθλία καὶ ἀναξία τῆς ἀγάπης των.

Συγκεντρώνει λοιπὸν σοφίαν ἡ Καρδιά; Ναί, τὴν ἰδικὴ τῆς σοφία καὶ μὲ τὸ προσὸν τῆς αὐτὸ μᾶς καθοδηγεῖ εἰς τοὺς εὐγενεστέρους δρόμους. Εἶναι σοφία ἡ Καρδιά, ἀλλ' εἶναι πρὸς τούτοις καὶ Δικαιοσύνη ἀδέκαστος.

Τὴν στιγμὴ πού ὕστερον ἀπὸ ἓνα σημαντικὸν ἐγγείρημα τὸ ὁποῖον μᾶς ὑπηγόρευσε ὁ λογισμὸς θὰ μείνωμεν μόνοι μὲ τὸν ἑαυτὸν μας, τότε μὲ φωνὴν θὰ ὑψωθῇ μέσα

μας επιτακτική και αμείλικτη ἢ ὁποία θὰ ἐκφέρῃ τὴν αὐστηρὰν ἐτυμηγορίαν τῆς καὶ θὰ μᾶς πλήξῃ μὲ τοὺς παλμοὺς τῆς συνειδήσεως, ὅπως λέγομεν, οἱ δὲ παλμοὶ αὐτοὶ ποὺ εἶναι ἄγριαι μαστιγώσεις προέρχονται ἀπὸ τὴν Καρδιά.

Ἐπάρχουν ἐγκληματικαὶ πράξεις ἐσκεμμένοι ποὺ γίνονται μὲ σύνεσι καὶ ὡς ἀπότοκοι συνέσεως ἐπιτυγχάνουν. Φέρουν τὸ προϋπολογισθὲν κέρδος ἢ τὴν ὠφέλειαν, διαπράττονται χωρὶς σκάνδαλο, μένουν ἀτιμώρητοι ἀπὸ τὴν ἀνθρωπίνην Δικαιοσύνην, οὐχὶ σπανίως ἐπιβραβεύονται μὲ τὴν ἀνθρωπίνην δόξαν, μὲ τὴν περιφανεστέραν “ἐπιτυχίαν”. Ὅλοι χειροκροτοῦν. Ὅλοι; Ὁχι! Ἐνας μένει ἄτεγκτος κριτῆς καὶ πλήττει ἄγρια. Ὁ κριτῆς αὐτὸς γιὰ τὸν ὅποιον δὲν ὑπάρχουν μυστικά, οὔτε συμβιβασμοί, οὔτε συναλλαγáι, οὔτε ὑλικά καὶ ἱκανοποιήσεις εἶναι ἡ Συνείδησις, εἶναι αὐτὴ ἡ Καρδιά.

Γι’ αὐτὸ καὶ ὁ λαὸς μας μὲ τὴν θαυμαστὴ σοφία του λέγει:

“ Δὲν μπόρεσα. . .

Ἐπρεπε νὰ ἡσυχάσω τὴν Καρδιά μου! ”

Καὶ ἂν δὲν “ ἡσυχάσῃ τὴν Καρδιά του ” εἴτε μὲ τὴν ἐξομολόγησι ποὺ ἀποκαλεῖ “ ἀνοιγμα τῆς Καρδιάς του ”, εἴτε μὲ τὴν αὐτοτιμωρία του, δὲν εἰμπορεῖ νὰ ζήσῃ.

Ἡ ἀνάλυσις ὅμως αὐτῆ τῶν ἰδιοτήτων τῆς Καρδιάς μᾶς ἔκαμε νὰ θίξωμε τὸν ἀγῶνά της, τὸν ὅποιον ἀδιαλείπτως διεξάγει κατὰ τὴν ζωὴν. Ἐνα ἀγῶνα ἄγριον, μίαν πάλην ἐξαντλητικὴν, αἱματηράς, ἐν τῇ κυριολεξίᾳ των, συγκρούσεις.

Ἐξήσαμεν, οἱ περισσότεροι ἀπὸ μᾶς, τὰς τραγικὰς ἡμέρας καὶ τὰς ἀγωνιώδεις νύκτας τοῦ εὐρωπαϊκοῦ πολέμου. Φρικιωμέν ὅλοι στὸ διάβασμα προληπτικῶν περιγραφῶν ἑνὸς πολέμου ὁ ὅποιος εἶναι δυνατὸν νὰ ἐκραγῇ αὐριον. Καὶ ὅμως ὅλοι οἱ πόλεμοι οἱ ὅποιοι διεξήχθησαν καὶ οἰοσδήποτε πόλεμος τοῦ μέλλοντος δὲν εἰμπορεῖ νὰ παρομοιωθῇ πρὸς τὸν πόλεμο ποὺ διεξάγει ἡ Καρδιά, ἕνα

διμέτωπον πόλεμον, στρεφόμενον ἀφ’ ἑνὸς μὲν πρὸς τὴν παγωνιά κάποιου περιβάλλοντος, ἀφ’ ἑτέρου δὲ πρὸς τὴν δεσμευτικὴ σκληρότητα τῆς Λογικῆς τοῦ Ἐγώ μας.

Καὶ ὁ φοβερὸς αὐτὸς πόλεμος παρατείνεται σ’ ὅλη τὴν ἐνσυνείδητο ζωὴ μας καὶ δὲν γνωρίζει ἀνακωχὴν ἡμέρας οὐδὲ ἀνάπαυλα νυκτός.

Ἀπὸ τὸν πόλεμον αὐτὸν ἡ Καρδιά κάποτε ἐξέρχεται νικητῆς, τῆς περισσότερες ὅμως φορὲς πέφτει νικημένη, πάντοτε δέ, εἴτε νικήσῃ εἴτε νικηθῇ, θὰ εὐρεθῇ λουσμένη μὲ τὸ δικό της τὸ αἷμα.

Ἦ! τὴ φοβερὲς ἐκείνες, τῆς ἐνδόμυχες πληγὲς τῆς ἀνθρωπίνης εὐαισθητοῦ Καρδιάς. Ποιὸς γιατρός, ποιά ἐπιστήμη, ποιά θαυματουργὸς δύναμις θὰ μπορέσῃ νὰ θεραπεύσῃ ἢ, τοῦλάχιστον, νὰ ἐπιδέσῃ βαλσαμικά;

Ἡ Ἐπιστήμη ἀπαντᾷ μὲ τὸ ἀπελπιστικὸ “ **Non possum** ”, καὶ φεύγει ἀνίσχυρος. Ἐτσι ἡ συμπαθὴς πληγωμένη ἀποθνήσκει ἔρημη καὶ ἡ σορὸς της μεταφέρεται σὲ νεκροφόρα φτωχικὴ τετάρτης ἢ πέμπτης τάξεως.

Ἀλλὰ διατὶ αὐτὸς ὁ ἀγὼν καὶ ἀπὸ πότε;

Ἡ Καρδιά τὴν πρώτη στιγμὴ τῆς ἀνθρωπίνης ὑποστάσεως ἐκλήθη νὰ βασιλεύσῃ ἐπὶ τῆς Ζωῆς. Ὅλοι αἱ πράξεις τοῦ ἀνθρώπου ἦσαν ἀπόρροια ὁρμῶν, ἐνθουσιασμῶν, παθῶν, διαισθήσεων, ἀψικαρδιῶν, ἀντιδράσεων. Καὶ πιθανὸν νὰ ἦσαν βίαιαι, ἀλλ’ ἦσαν εἰλικρινεῖς, ἦσαν σφοδραί, ἀλλ’ ἦσαν ἀληθιναί, ἦσαν τολμηραί, ἀλλὰ δὲν εἶχαν μηχανικότητα. Μὲ τὴν πάροδον ὅμως τῶν αἰώνων ἐπρόβαλαν οἱ ἐχθροὶ τῆς Καρδιάς καὶ ἤρχισεν ἡ πάλη.

Τὴν πάλην αὐτὴν τὴν γνωρίζει ὁ Ὀμηρος, τὴν βλέπει εἰς τὸν ἥρωα τῆς Ὀδυσσεΐας του ὅταν μᾶς ἀναφέρει ἐπιγραμματικά:

Στῆθος δὲ πλήξας κραδίην

ἠνίπαπε μύθῳ :

Τέτλαθι δὴ κραδίη

Καὶ κύντερον ἄλλο ποτ’ ἔτλης.

Μ' ἄλλα λόγια :

“ Ἐκτύπησε τὸ στήθος του στὸ μέρος τῆς Καρδιάς, τὴν ἐπέπληξε μὲ πικρὰ λόγια καὶ τῆς εἶπε :

— Τράβα τα, Καρδιά μου, γιατί καὶ ἄλλα ἔχεις ὑποφέρει χειρότερα”.

Ἐπέφερε καὶ θὰ ὑποφέρει :

Ὅταν εἰς τὸν ἐνθουσιασμὸν ἀπαντᾷ ὁ ὑπολογισμὸς, ὅταν εἰς τὴν πίστιν θέτῃ ὁ σκεπτικισμὸς τοὺς φραγμοὺς του, ὅταν ἡ εὐπιστία πέφτῃ θῦμα τῆς ἐκμεταλλεύσεως, ὅταν ἡ ἀφοσίωσις μαραίνεται ἀπ' τὴν ἀπάτην, ὅταν τὰς ἐλευθέρως πτήσεις ἀντικαθιστᾷ ὁ δουλικὸς ρυθμὸς, ὅταν ὅλα φαίνονται θυσίαι, ὅταν ὁ ἔρως παραχαράσσεται ἀπὸ τὸ συμφέρον, ὅταν οἱ ἄνθρωποι μεταβάλλονται σὲ μηχανὲς μὲ στόχο τὴν ὑλικὴ σκοπιμότητα,

Τότε ἀπὸ τὴν κοινωνίαν ἐκείνη μὴ περιμένετε οὔτε πράξεις γενναίες, οὔτε αὐτοθυσίες, οὔτε ἐνθουσιασμοὺς, οὔτε ἔξορμήσεις, μὴ περιμένετε θαύματα ἀντιδράσεων, ζωτικότητος καὶ ἀναβάσεων πρὸς τὴν ἀνωτερότητα. Ἡ κοινωνία ἐκείνη :

Εἰμπορεῖ νὰ πλέῃ εἰς τὸ χρυσάφι, ἀλλὰ θὰ εἶναι ψυχικῶς φτωχή,

Εἰμπορεῖ νὰ ζῆ διαψιλῶς, καὶ ὅμως ἕνα κενὸ θὰ χάσκη στὰ στήθη της,

Θὰ γνωρίζῃ τὴν εὐμάρειαν, ἀλλ' οὐδέποτε θὰ θίξῃ τὴν εὐδαιμονία.

Διότι μόνον συναισθήματα συνιστοῦν τὴν ζωὴν τὴν ἐνδόμυχον, μόνον αὐτὰ ἐπιτελοῦν θαύματα, μόνον αὐτὰ στολίζουν μ' ἀντάξια στολίδια τὸ Ἐγὼ μας, μόνον αὐτὰ τανύουν τὰς πτέρυγας, μόνον αὐτὰ συγκροτοῦν τὴν διαβίωσιν τὴν ἐθνικὴν !

Δυσπιστεῖτε... Τὰ λόγια αὐτὰ τὰ ἐκλαμβάνετε ὡς κακολεγμένους ποιητικοὺς στίχους, ὡς φαντασιοπληξίαι παιδιοῦ ποὺ βλέπει μαγικοὺς κόσμους στῆς σαπουνόφουσκες,

ὡσὰν νανούρισμα ἱκανὸ ν' ἀποκοιμίση μόνον βρέφη, ἐνῶ ἡ ἢ Κοινωνία μας ἔχει ἀνδρωθῆ...

Καὶ ὅμως ! Θὰ ἐπικαλεσθῶ ἐδῶ τὴν ὀγκώδη μαρτυρία γιγάντων τοῦ Πνεύματος, οἱ ὅποιοι ἀναγνωρίζουν τὴν δύναμι τῆς Καρδιάς, τὴν θαυματουργὸν ἀνωτερότητα τῶν ἐνθουσιασμῶν, τὸν ρωστικὸν πλοῦτον τῶν συναισθημάτων. Μὴ νομίσετε ὅτι τὰς μαρτυρίας αὐτὰς τὰς ἤντησα ἀπὸ ποιητικὰς συλλογὰς, ἢ ἀπὸ ἐρωτευμένους ρομαντικούς, ἢ ἀπὸ λιμπρέττα μελοδραμάτων. Δὲν θὰ εἰσέλθουν ἐδῶ οὔτε ὁ Οὐγκώ, οὔτε ὁ Μυσέ, οὔτε ὁ Γκαῖτε, οὔτε ὁ δικὸς μας Παράσχος.

Θὰ ὁμιλήσουν Διάνοιαι σεβασταὶ ἀπὸ τοὺς ἐπιστήμονας, ἀπὸ τοὺς ἰατροὺς μας, ἀπὸ ὅλους τοὺς πρακτικοὺς ἀνθρώπους.

Θὰ ὁμιλήσουν Διάνοιαι αἱ ὅποια ἀναγνωρίζουν τὴν ἀδυναμία τῆς Διανοίας καὶ αἱ ὅποια ἀναβιβάζουν τὴν Καρδιά εἰς τὸν ἐμπρέποντα θρόνον της.

Ἐνας ἀπ' αὐτοὺς εἶναι ὁ Ριβαρόλ, τὸ κατ' ἔξοχὴν σκωπτικὸν πνεῦμα τοῦ αἰῶνός του, ὁ καυστικὸς χαρακτήρ, ὁ εἰρωνευόμενος τὰ πάντα, ὁ ἄνθρωπος ποὺ περιφρονοῦσε τὴν λογοτεχνία καὶ τοὺς γράφοντας καὶ ὁ ὅποιος ὅ,τι ἔγραψεν ἦτο Πνεῦμα, ἄφοῦ καὶ τὰ ἀπαντὰ του ἐξεδόθησαν 8 χρόνια μετὰ τὸν θάνατό του μὲ τὸν τίτλον “Τὸ πνεῦμα τοῦ Ριβαρόλ.”

Ἐνθυμηθῆτέ το αὐτὸ μετὰ δύο λεπτὰ ὅταν θὰ σᾶς διαβάζω μερικὲς φράσεις του.

Δεύτερος ἔρχεται ὁ Πασκάλ. Αὐτὸν εἶναι τελείως περιττὸ νὰ σᾶς συστήσω, ἀρκεῖ νὰ ἐνθυμίσω παροδικῶς ὅτι εἶναι ἐκεῖνος ποὺ ἐπενόησε λογιστικὴν συσκευὴν καὶ δύο μετακομιστικὰς μηχανὰς, ὁ μελετητὴς τῆς ἀτμοσφαιρικῆς πίεσεως, ὁ θεμελιωτὴς τοῦ λογισμοῦ τῶν πιθανοτήτων, ὁ συγγραφεὺς — δεκαεπταετῆς μόλις — τῆς θαυμαζομένης πραγματείας περὶ κωνικῶν τομῶν, ὁ χαράξας νέας ὁδοὺς εἰς τὰς ἀναλυτικὰς ἐρεῦνας. Ἦτο τὸ δυνατὸν πνεῦμα καὶ ὄχι ὁ εὐθικτος ποιητής.

Τρίτος είναι ὁ σύγχρονός μας docteur Victor Pauchet τοῦ ὁποίου τὸ ὄνομα δὲν εἶναι ἄγνωστον εἰς τοὺς ἐνταῦθα συναδέλφους του, ὡς καθηγητοῦ καὶ συγγραφέως ἰατροῦ.

Σκοπίμως ἐξέλεξα τὰ τρία αὐτὰ θετικὰ πνεύματα γιὰ νὰ δείξω τί φρονοῦν γιὰ τὸ Πνεῦμα καὶ ποῦ θέτουν τὴν Καρδιά!

Ἔχετε καμμίαν ἀντίρρησην ἐπὶ τῆς ἐκλογῆς μου; Φαντάζομαι ὄχι καὶ προχωρῶ γιὰ νὰ σᾶς διαβάσω μερικὲς φράσεις πρῶτον ἀπὸ τὸν Ριβαρόλ. Αὐτὸς λέγει:

“Τὸ βασικὸν ἐλάττωμα τῆς Φιλοσοφίας εἶναι ὅτι αὐτὴ δὲν μπορεῖ νὰ μιλήσῃ στὴν Καρδιά. Ὅμιλεῖ μόνον πρὸς τὸ πνεῦμα. Ἐν τούτοις τὸ πνεῦμα εἶναι μιὰ μόνον πλευρά, ἓνα κομμάτι τοῦ Ἀνθρώπου, ἡ Καρδιά εἶναι ὁλόκληρο τὸ εἶναι του, εἶναι τὸ σύνολο τῆς ὑποστάσεώς του.

“Γι’αὐτὸ ἡ Ἐρησκεία καὶ ἡ πειρὸ κακῶς νοημένη εἶναι συμφυεστέρα πρὸς τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν παρὰ ἡ Φιλοσοφία. Ἐκείνη ἀπευθύνεται πρὸς τὴν εὐθιχτον καὶ ἀπέραντον ἀνθρωπίνην πλευράν, ἡ ὁποία εἶναι κοινὴ εἰς ὅλους καὶ ὄχι πρὸς τὴν πλευρὰ τὴν σκεπτικὴν, τὴν ἄνιση, τὴν στενὴν, τὴν περιορισμένην ἢ ὁποία ὀνομάζεται Πνεῦμα.”

Αὐτὰ λέγει ὁ Ριβαρόλ, μᾶς ἀρκοῦν.

Ἄς ἔλθωμεν τώρα εἰς τὸν Πασκάλ μετὰ τὸν ὁποῖον θὰ μείνωμεν περισσότερο. Συγχωρῆστέ με γι’αὐτό, ἀλλὰ τὸ νὰ συνομιλῆ κανεὶς μετὰ ἓνα Πασκάλ δὲν εἶναι χαμένη ὥρα. Ἴδου τί λέγει:

«Ὁ ἄνθρωπος εἶναι γεννημένος γιὰ νὰ σκέπτεται. Ἀλλὰ αἱ ἀπόλυτοι σκέψεις αἱ ὁποῖαι θὰ τὸν ἔκαμναν εὐτυχισμένον κ’ἂν ἀκόμη θὰ κατώρθωνε νὰ τὰς ὑποβαστάσῃ, τὸν κουράζουν καὶ τὸν συντρίβουν. Αἱ σκέψεις μᾶς κάμνουν τὴν ζωὴν ὁμοιόμορφη πρὸς τὴν ὁποῖαν ὁ ἄνθρωπος δὲν εἶναι δυνατὸ νὰ συμβιβασθῇ. Ὁ ἄνθρωπος ἔχει ἀνάγκην δονήσεως καὶ δράσεως, τοῦ εἶναι ἀπαραίτητο κάποτε νὰ ἀφίνεται εἰς τὴν κυριαρχία τῶν παθῶν,

τῶν ὁποίων τὰς ζωηρὰς καὶ βαθεῖας πηγὰς αἰσθάνεται μέσα εἰς τὴν Καρδιά του».

Καὶ παρακάτω:

«Ἡ πολυκύμαντη ζωὴ εἶναι εὐχάριστη εἰς τὰ μεγάλα πνεύματα. Τὰ μέτρια πνεύματα οὐδεμίαν εὐχάριστην αἰσθάνονται. Ὅ,τι κάμνουν εἶναι μηχανικόν, διότι εἶναι καὶ αὐτὰ μηχαναὶ καὶ μόνον μηχαναί».

Προσέξατε. Αὐτὰ δὲν τὰ λέγω ἐγώ, τὰ λέγει ὁ μηχανικὸς Πασκάλ.

Καὶ συμπληρῶναι:

«Σὲ μιὰ μεγάλη ψυχὴ ὅλα εἶναι μεγάλα — συνεπῶς καὶ τὰ πάθη— ὁ ἄνθρωπος ἀναζητεῖ τὸ “Κάτι” ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖο θὰ γεμίσῃ τὸ μεγάλο κενὸ ποῦ σχηματίζει ἐξερχόμενος τοῦ ἑαυτοῦ του, ἐν τούτοις δὲν εἴμπορεῖ νὰ ἱκανοποιηθῇ μετὰ οἰοδήποτε “Κάτι.” Ἡ καρδιά του εἶναι ἀπεραντη, ὁ ἄνθρωπος ἔχει ἀνάγκην ἀπὸ κάτι ποῦ τοῦ ὁμοιάζει καὶ ἀπὸ κάτι ποῦ τοῦ εἶναι συγγενές”.

Καὶ τελειῶνω τὰς παραπομπὰς μου μετὰ τὰ λόγια τοῦ συγχρόνου μας docteur Victor Pauchet.

Αὐτὸς ἐνδιατρίβει κυρίως σὲ ἓνα παιδί τῆς Καρδιάς, ἴσως τὸ γνησιώτερο παιδί τῆς, τὸν ἐνθουσιασμό. Καὶ λέγει:

«Διερωτᾶσθε συχνὰ ποῦ ὀφείλεται μιὰ καταπληκτικὴ ἐπιτυχία, πῶς συνετελέσθη κάποια ἐργασία ποῦ ἐφαινετο ἀκατόρθωτος. Σᾶς ἀπαντῶ: Ἡ ἐπιτυχία αὐτὴ ὀφείλεται εἰς τὴν ἀκατάλυτη θέλησιν, θερμοαινομένη μετὰ τὴν φωτιὰ τῶν ἐνθουσιασμῶν.

«Οἱ ἐνθουσιασμοὶ δημιουργοῦν. Ἡ ἔλλειψις των μαρταίνει. Γι’αὐτὸ μὴ πλησιάζετε ποτὲ ἀνθρώπους ποῦ βρίσκουν πάντοτε ἀφορμὴ νὰ μεμψιμοιροῦν διαρκῶς, νὰ ἀμαυρῶνουν καὶ νὰ καταρῶνται τὴν Ζωήν. Ἀφήσατε τοὺς μεμψιμοίρους στῆς μεμψιμοιρίες των, τοὺς σκεπτικιστὰς στῆς ἀμφιβολίας των, τοὺς δυσηρεστημένους εἰς τὴν ὀργήν των. Ἀποφεύγετέ τους συστηματικὰ, διότι ἂν δὲν τὸ κάμετε αὐτό, θὰ σᾶς μεταδώσουν τὴν ἀποκαρδίωσιν. Οἰκτεί-

ρατέ τους μᾶλλον, διότι οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ εἶναι ἀνίκανοι νὰ δονηθοῦν πρὸ ἐνὸς ὠραίου ἔργου, πρὸ μιᾶς γενναίας πράξεως νὰ χαροῦν γιὰ τὴν εὐτυχία τῶν ἄλλων.»

« Μὴ λησμονῆτε ποτὲ — ἔξακολουθεῖ ὁ *docteur Rauchet* — αὐτὴν τὴν ἀλήθειαν: Ἐάν εἶσαι ἐνθουσιώδης καὶ ἡ ἐπαγγελματικὴ σου ζωὴ θὰ διαρρεύσῃ μὲ γενναίαν ἀπόδοσι, διότι τὸ αἶσθημα εἶναι ἐκεῖνο ποὺ κατευθύνει τοὺς ἀνθρώπους.

« Ἐνθυμηθῆτε πάντοτε αὐτὸ — ὁμιλεῖ ὁ ἰατρός, σᾶς τὸ τονίζω — Διὰ τῆς συγκεντρώσεως ὅλων τῶν συναισθημάτων σας καὶ ὅλων τῶν δυνάμεών σας πρὸς ἓνα μοναδικὸ στόχο, θὰ στεφθῆτε μὲ τὴν ἐπιτυχία, διότι εἰς τὸν συνδυασμὸ συναισθημάτων καὶ δυνάμεως ἐδράζεται ἀποκλειστικὰ κάθε ἀληθινὴ καὶ ἀνωτέρα ἐπιτυχία. Τὸν σκοπὸ δὲ ποὺ ἀπεφασίσατε νὰ φθάσετε καὶ τὴν ἐπιτυχίαν τὴν ὁποίαν ἐποθήσατε νὰ κατακτήσετε, μὴ φαντασθῆτε ποτὲ ὅτι θὰ σᾶς τὴν δώσῃ τὸ Πνεῦμα. Χωρὶς ἐνθουσιασμό, τὸ γνησιώτερον αὐτὸ παιδί τῆς Καρδιάς, τίποτε δὲν μπορεῖ νὰ δημιουργηθῆ μεγάλο!»

Σᾶς ἐκούρασα, ἐγὼ τοῦλάχιστον ὁμολογῶ ὅτι ἐκουράσθηκα, ὅχι τόσον ἀπὸ τὴν ἀνάγνωσι μακρῶν σελίδων, ὅσον ἀπὸ τὴν ξένην ἀτμόσφαιραν τὴν ὁποίαν προσεκόμισα ἀπόψε ἐδῶ.

Ἐάν ἀνοίξωμε λοιπὸν τὰ παράθυρα τῆς ψυχῆς μας καὶ ἄς ἀφήσωμε τὸν ἀέρα μας, τὸν δικό μας ἀέρα, νὰ μᾶς πλημμυρίσῃ καὶ νὰ μᾶς ζωογονήσῃ. Ὁ ἀέρας αὐτὸς θὰ μᾶς φθάσῃ μὲ μερικὸς στίχους τοῦ δικοῦ μας Παλαμᾶ, γιὰ τὸν ὁποῖον ἐλέχθη ὅτι εἶναι πρὸ παντὸς « ἐγκεφαλικὸς ποιητής ».

Αὐτὸς σὲ δυὸ ἀνάγλυφες στροφές ποὺ θὰ ἔπρεπε νὰ χαραχθοῦν στὸν βωμὸ τῆς Καρδιάς, δείχνει πόσον ὁ Νοῦς εἶναι ἀπρόθυμος ν' ἀγκαλιάσῃ τὸ ἀσύλληπτο γι' αὐτὸν μυστήριον, ἐνῶ ἡ Καρδιά τὸ ἀναζητεῖ, τρέφεται καὶ θερμαίνεται μ' αὐτό.

Σᾶς διαβάσω ἄτεχνα τῆς στροφῆς αὐτῆς:

Ἄνοιχτε οἱ πόρτες, ἤρθαμε. Τὰ χέρια
Δέστε ἢ Καρδιά, ἢ Φαντασία κι' ὁ Νοῦς.
Θριάμβου ὑψῶστε ἀλάλασμα ὡς τ' ἀστέρια
Σᾶς φέρνουμε καινούργιους οὐρανοὺς.

Ὁ Νοῦς:

Ἡ πόρτα μου κλεισμένη ἀπὸ καιρὸ
στὴ χάρη σας. Ἐέμαθα νὰ λατρεύω.
Χέρια, μάτια ἀρματώνω, ὄλο μετρῶ
Ψάχνω ὅ,τι πιάνω. Ἀχόρτατος γυρεύω!

Ἡ Καρδιά:

Στὰ τρισβαθὰ μου ἐλάτε νὰ σᾶς κλείσω
μὲ κρυώνει ὅ,τι νὰ ἐγγίζω καὶ πεθαίνω.
Εἶστε ἢ φωτιὰ τοῦ κόσμου. Γιὰ νὰ ζήσω
στὴ γωνιὰ μου ποὺ σβύεται, σᾶς προσμένω!

Κρατῆρ λοιπὸν ἀτιμῆτων ἐξορμήσεων ἡ Καρδιά, ἀλχημικὴ χοάνη ἀπ' τὴν ὁποία θ' ἀποσταλαχθῆ ὁ ἀπεφθός χρυσός, πηγὴ ἀστείρευτος τῶν ναμάτων τῆς εὐζωίας, τῆς εὐθανασίας, τῆς ἀθανασίας, Ὑδωρ Στυγὸς ἀκαταλύτου δυνάμεως, Κέρας Ἀμαλθείας τῶν εὐγενεστέρων συναισθημάτων, ἀέτιοι πτέρυγες πρὸς ἀφθάστους ἀνατάσεις, ἄγγελος φωτὸς ἢ περίπτυξις τοῦ ὁποίου μεταβάλλει τὸν ἄνθρωπον εἰς θεόν, Οὐρανία ἐπαγγελία, ἢ ὁποία ἀναφωνεῖ:

— Ἐδόξασά σε, καὶ πάλιν δοξάσω σε!

Πῶς ν' ἀποστερήσωμεν ἡμᾶς αὐτοὺς τῆς πανσθενοῦς αὐτῆς ἀρωγῆς; Πῶς μᾶς ἐπιτρέπεται ν' ἀπογυμνωθοῦμε τῆς προστασίας της; Πῶς νὰ προδώσωμε τὴν ἀγάπη της καὶ νὰ χάσωμε τὴν πολυτιμότερα πλευρὰ μας;

Ἐάν ἐπιτρέψωμεν νὰ γίνῃ αὐτό, ἂν καταδικάσωμεν σὲ ἀσφυξία τὴν Καρδιά γιὰ νὰ δώσωμε τροφή καὶ ἀέρα εἰς τοὺς λογισμοὺς καὶ μόνους, τοὺς λογισμοὺς ποὺ σκορ-

πίζουν τὴν ἠττοπάθειαν, αὐτοκτονοῦμεν ψυχικῶς, κοινωνικῶς, ἔθνικῶς.

Τὴν ζωὴν τότε θὰ διαδεχθῆ ἡ νέκρωσις, τὴν συσπείρωσιν ἢ ἀποσύνθεσιν, τὴν δόξαν ὁ ἔξευτελισμός!

Ἄν δὲ πᾶν ἄλλο ἔθνος κύπτον κάτω ἀπὸ τὸν ὄγκο τοῦ χάλυβος καὶ περιπεπλεγμένον εἰς τὸν δαίδαλον τῆς μηχανικότητος, ἀδυνατεῖ ν'ἀνταποκριθῆ πρὸς τῆς Καρδιάς τὰ παρακελεύσματα, τὸ ἔθνος μας τὸ ὁποῖον ἐμεγαλουργῆσε διὰ τῆς Καρδιάς, τοῦ ὁποίου τὸ Πνεῦμα ἔγινεν ἄρωμα παγκόσμιον ἐπάνω στῆς Καρδιάς τὴν φλόγα, θὰ δείξῃ πρὸς τοῖς ἄλλοις ὅτι εἶναι ἀνίκανον νὰ συνεχίσῃ ἀνταξίως ἑαυτὸ καὶ νὰ κρατῆ εἰς τὸ χέρι τοῦ τὴν πυρίνη ρομφαία ἡ ὁποία ἐχάραξε ἐπὶ γρανιτωδῶν δέλτων, τὰ μεγαλουργήματα πρὸ τῶν ὁποίων κατάπληκτοι ἀπομένουν αἱ φυλαὶ καὶ οἱ αἰῶνες.

Ὅλα αὐτὰ τὰ ὀφείλομεν στὴν Καρδιά:

Ἐνθυμεῖσθε τὴν ἱστορία τοῦ Κόδρου. Αὐτὸς προκαλῶν τὸν θάνατό του ἀπὸ τοὺς ἐχθροὺς τῆς πατρίδος του, ἔδιδε κῦρος εἰς τὸν χρησμόν καὶ ἔσωζε τὰς Ἀθήνας ἀπὸ τὴν λακεδαιμονικὴν δουλείαν. Ἡ Καρδιά καὶ ὄχι ὁ ὑπολογισμός ἐχάρισε τὴν δόξα καὶ τὴν νίκη.

Θαυμάζουν καὶ θὰ θαυμάζουν εἰς τὸ διηνεκές οἱ πολιτισμένοι αἰῶνες τοὺς Παρθενῶνας, τὰ Ἐρεχθεῖα, τὴν Ἀφροδίτην εἰς ὅλας αὐτῆς τὰς ἐκφάνσεις. Ἡ Καρδιά ἐλάξευσε τὸ πεντελικὸν μάρμαρον, κανένας ἄλλος.

Ροφοῦν τὴν ἁρμονία τῶν στροφῶν τῶν ἀρχαίων τραγικῶν αἰ διάνοιαι τῶν αἰώνων, μὴ νομίζετε ὅμως ὅτι ἡ Διάνοια ἐχάραξε τὰ χορικά τοῦ “Κολωνοῦ”, τὰς παρόδους τῶν “Περσῶν”, τὰς ἐλεγείας τῆς “Ἀντιγόνης”, δὲν τὰ ἐχάραξε τὸ Πνεῦμα χωρὶς τὴν Καρδιά.

Ἡ Καρδιά ἐθαυματούργησεν εἰς τὸ Κολοσσαῖον, ἡ ἢ Καρδιά ἀνέγνωσεν ἐπὶ τῶν ἀστέρων τὸ “Ἐν τούτῳ Νίκα!”

Ἡ Καρδιά ἐκράτει τὸν ρυθμὸν εἰς τὸν χορὸ τοῦ Ζαλόγκου, ἡ Καρδιά ἀναψε τὸ πυροτέχνημα τῆς θαλάσσης ἢ Καρδιά δύο φορὰς ἐμεγαλουργῆσεν εἰς τὰ στενὰ τῶν Θερμοπυλῶν!

Πᾶν ὅ,τι εἴχαμε καὶ γιὰ τὸ ὁποῖον ὑπερηφανευόμεθα πᾶν ὅ,τι ἔχομε καὶ ἀπολαμβάνομε σήμερον ὡς ἀγαθόν, εἰς τὴν Καρδιά τὸ ὀφείλομε καὶ μόνον εἰς τὴν Καρδιά τῆς φυλῆς μας.

Πρέπει ὅμως νὰ κλείσωμε τὴν Καρδιά εἰς τὸ μουσεῖον ὡς ἓνα ἄχρηστον ἀντικείμενον, ὡς λείψανον, ἔστω καὶ ἱερόν;

Πρέπει νὰ τὴν θάψωμεν ὡς νεκρὰν καὶ νὰ κυλίσωμεν ἐπ' αὐτῆς ἐπιτύμβιον ὀγκόλιθον μὲ τὴν ριγηλὴν ἐπιγραφὴν “Ἐνθάδε κεῖται, ”;

Πρέπει νὰ τὴν καθαιρέσωμεν ἀπὸ τὸν θρόνον ποῦ τῆς ἀρμόζει καὶ πρέπει νὰ καταργήσωμε τὴν λατρεία της γιὰ νὰ πρεσβεύσωμε μαύρους θεοὺς;

Εἰς τὰς ἐρωτήσεις αὐτὰς δὲν πρέπει νὰ δώσω ἐγὼ τὴν ἀπάντησι. Τὴν ἀπάντησι ποῦ ποθῶ, ποῦ γυρεύω, ποῦ ἀπαιτῶ, θέλω νὰ τὴν διαβάσω εἰς τὰς φυσιογνωμίας ὄλων σας, γραμμένην ἀνεξίτηλα μὲ τῆς ἀψευδέστερες μαρτυρίες. Γραμμένην; Ὁχι! Ἀλλὰ χαραγμένην βαθύτατα μὲ τὴν σμήλην τῆς πίστεως πρὸς τὰ ἀθάνατα ἰδανικὰ μιᾶς ἀνωτέρας διαβιώσεως, φωτισμένην ἐκ τῶν ἔνδον, ἀπὸ τῶν ἐνθουσιασμῶν τὴν ἀκτινοβολία, ζωοπυρωμένην ἀπὸ τῆς Καρδιάς τὰς ἐκλάμπεις.

Ναί, ζητῶ τὴν ἀπάντησιν ἐκείνην ποῦ ἀποτελεῖ μιὰν ἐγγύησι διὰ τὸ μέλλον, τὸ μέλλον ποῦ ἀρχίζει ἀπὸ τῆς αὔριον, τὸ μέλλον ποῦ ἔχει ἀφετηρία τὴν στιγμὴν αὐτὴν καὶ τέρμα οὐδαμοῦ, ἔχει βάσιν τὴν σημερινὴν πραγματικότητα καὶ στόχον τὸ μεγαλεῖον!

Ζητῶ πρὸ παντὸς τὴν ἀπάντησιν ἀπὸ τὴν νέαν γενεὰν εἰς τὴν ὁποίαν, ὡς παρακαταθήκην, ἀποθίετομεν τὰ ἄφθαστα ὄνειρά μας, τὰς λατρείας μας πρὸς τὰ σεμνὰ παλλάδια.

Ἡμεῖς, ἡ γενεὰ πού φθίνει, πού δύει, πού ἀπέρχεται, ὠρισμένως διέπραξε σφάλματα, ἀλλά ἔκαμε κάτι τὸ ὁποῖον εἶναι ἱκανὸ ν'ἀπαλείψῃ τὰ σφάλματά της ἐκεῖνα. Τὸ κάτι αὐτὸ εἶναι μεγάλο καὶ ἔχω τὴν δικαιολογημένην ὑπερηφάνεια νὰ σᾶς τὸ εἰπῶ: Διетήρησε ἄσβεστο, φυλαγμένο ζηλότυπα, ἔστω καὶ ὑπὸ τέφραν τὸ Πῦρ τῆς ἱερᾶς Ἐστίας τῆς παραδόσεως, διетήρησε τὴν λατρείαν τῆς Καρδιάς καὶ τὴν λατρείαν αὐτὴν ἔρχεται ἡ γενεὰ πού περνᾷ νὰ τὴν μεταλαμπαδεύσῃ μὲ τρεμουλιαστὸ ἀπὸ τὴν συγκίνησι χέρι. Ἄλλ' ἂν τὸ χέρι της τρέμῃ ἀπὸ συγκίνησιν, ἡ ψυχὴ της ὅμως ἐμφορεῖται ἀπὸ τὴν ἐλπίδα, ἀπὸ τὴν πεποίθησιν, ἀπὸ τὴν πίστιν! Τὸ κουρασμένο της μάτι προεξοφλεῖ μίαν ὠραίαν ἀνατολήν, τὴν ἀνατολήν, πού σεῖς θὰ χαρῆτε καὶ θ'ἀπολαύσετε ἂν ἔχετε τὴν δύναμι τῶν ἐνθουσιασμῶν διὰ νὰ τὴν δημιουργήσετε, ἂν δὲν ἀποκαρδιώσετε εἰς τὴν προσπάθειαν, ἂν δὲν ἀποκάμετε εἰς τὴν λατρεία της.

Καὶ ἡ ἐλπίς αὐτὴ μὲ κάμνει νὰ βαυκαλίζωμαι καὶ ν'ἀκούω μυστικὰ τὸ γλυκὸ τραγούδι, πού ἠκούετο ἄλλοτε εἰς τὰ ἀρχαῖα στάδια ἀπὸ τοὺς χοροὺς τῶν γερόντων, τῶν νεανιῶν, τῶν παιδῶν.

Οἱ γέροντες ἔλεγαν:

— Ἄμες ποκ' ἡμες
Ἄλκιμοι νεανῖαι.

Οἱ νέοι ἀπαντοῦσαν:

— Ἄμες δὲ γ' ἐσμέν,
ἦν δὲ λῆς πείραν λαβέ!

Καὶ τὰ παιδιὰ συνεπλήρωναν:

— Ἄμες δὲ γ' ἐσόμεθα
πολλῶ κάρωνες!

Δηλαδή σὲ ἄτεχνη μεταφορά:

— Κάποτε ἤμασθαι ἐμεῖς δυνατὰ παλληκάρια.

— Ἐμεῖς εἴμεθα τώρα καὶ ἂν σοῦ βαστᾷ ἔλα νὰ δοκιμάσης.

— Κι' ἐμεῖς θὰ γίνωμεν κι' ἀπὸ τοὺς δυὸ σας καλλίτεροι.

Ναί, καλλίτεροι!

Καὶ μὲ τὴν γλυκειὰν αὐτὴν ἐπωδὸν ἡ ὁποία μὲ τὴν πνοή της διασκορπίζει τὴν τέφρα, παραδίδω στὰ διψασμένα στήθη τῶν νέων, τῶν κοριτσιῶν μας, τῶν μητέρων ὀλόφλογη τὴν Καρδιά γιὰ νὰ μεγαλουργήσῃ, τὴν Καρδιά πού ἐκληρονομήσαμεν ἀπὸ τὸ παρελθόν. Τὴν Καρδιά μας!

SISMANOGLIO

SISMANOGLIO

SISMANOĞLU
MİSGAR

ΤΙΜΗ ΓΡΟΣΙΑ 50

Διεύθυνσις : Posta Kutusu 2257
Beyoğlu—İstanbul